

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ZADRUGAR

**GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI**

LETO XII.

20. JANUARJA 1936

ŠTEV. 1

1. Dnevni kuharsko-gospodinjski tečaji

Letno se vršita dva dnevna kuharsko-gospodinjska tečaja, in sicer traja vsak po štiri mesece. Prvi se vrši od 1. oktobra do 31. januarja, drugi pa od 1. februarja do 31. maja in to vsak dan izvzemši nedelje in praznike od 8.30 ure zjutraj do 16. ure popoldne.

Pouk

obsega praktične in teoretične predmete: kuhanje, serviranje, šivanje, prirojavanje perila in oblek, ročna dela vseh vrst, likanje, snaženje madežev, živiloznanstvo, zdravstvo in v splošnem vse, kar se nanaša na kuho in gospodinjstvo. V zvezi s temi predmeti dobe gojenke še teoretična in praktična navodila o pglavitnih pojmih zadrugarstva.

Pogoji za sprejem.

V tečaj se sprejemajo v prvi vrsti hčerke železničarjev in v kolikor ostane praznih mest tudi druge gojenke, ki so izpolnile 17. leto (izjemoma 16. leto) in imajo resno voljo, da se bodo točno in redno udeleževale vseh praktičnih vaj ter bodo obiskovale redno teoretični pouk.

Gojenke so zaradi pomanjkanja prostorov samo vnanje in le v izjemnih primerih tudi notranje.

Plačila.

Višina plačila za internat se določi po dogovoru in razmeram primerno (eventuelno se všteje tudi delo). Ukovina za vnanje gojenke pa znese mesečno 300 Din; če si oskrbi gojenka, kadar je šivanje (t. j. vsak drugi dan), obed zunaj, plača mesečno samo 220 Din. Vsa plačila se morajo izvršiti mesečno, in sicer v naprej.

Potrdilo o obiskovanju tečaja

dobi vsaka gojenka-absolventinja, ko se konča tečaj.

2. Večerni kuharsko-gospodinjski tečaji

Večerna kuharsko-gospodinjska tečaja sta letno dva, in sicer je trimesečni jesenski od 15. oktobra do 15. januarja in trimesečni pomladanski od 1. februarja do 1. maja.

Pouk

obsega dvakrat tedensko kuhanje, enkrat šivanje in ročna dela in enkrat teoretične predmete. Vršti se v večernih urah, in sicer od 18.30 do približno 21.30 ure zvečer.

Pogoji za sprejem.

v ta tečaj so isti kot za dnevni kuharsko-gospodinjski tečaj.

Plačila

se vrše tudi mesečno v naprej, in sicer po 150 Din.

Potrdilo o posečanju

dobi vsaka gojenka ob zaključku tečaja.

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

ŠT. 1

LJUBLJANA, 20. JANUARJA 1936

LETO XII

J. V.:

„Zadrugar“ in zadrugarji

Že dolgo pred vojno je bil naš železničar oni činitelj, ki je globoko posegal v narodovo življenje. Vzrok temu pa ni bilo le dejstvo, da je v svojem položaju prihajal v neposreden stik z ljudstvom morda bolj kakor drugi stanovi. Glavni in morebiti edini vzrok njegovega vplivanja na okolico je pač obstojal v tem, da je bil naš železničar že od nekdanj demokratičen, a ne samo v politiki, temveč pred vsem v duhovnem mišljenju, ki ga je tesno vezalo z ljudstvom. To demokratičnost pa je v silni meri pospeševalo stremljenje, da se izobrazbi čim bolj, ker je v izobrazbi videl najlepše sredstvo, s katerim lahko uspešno vpliva in učinkuje na svojo najbližjo okolico. Radi tega si lahko razlagamo okolnost, da je imel vprav naš železničarski stan med ljubitelji lepe knjige visok odstotek. To srčno stremljenje se je najbolj pokazalo na nacionalnem polju; saj je bil pred vojno naš železničar morda najodločnejši in najpogumnejši borec za narodove pravice, pa najsi so ga oblasti še tako preganjale. Do konca je vztrajal v svoji borbi in ni klonil niti tedaj, ko je šlo za njegovo in njegove družine življenje. Ta stran v značaju našega železničarja se dandanes sicer splošno povsod poudarja, a reči se mora, da v naši javnosti do danes še ni bilo človeka, ki bi jo celotno premostril in javnosti pokazal v vseh blestečih obrisih, kakor zasluži in kakor ima pravico do priznanja.

Narodno zavest pa ni našemu železničarju narekovalo samo demokratično mišljenje, ta zavest je bila le plod njegovega neprestanega prizadevanja, da se od dne do dne bolj izobrazuje. To prizadevanje pa je budilo v njem zanimanje za vse socialne in nacionalne pokrete, pa najsi so bili take ali take politične barve, pa najsi so hoteli doseči svoj smoter na tej ali oni poti. Videl je v teh pokreth nekaj, kar ne prinaša koristi samo njemu in njegovemu stanu, temveč narodu v splošnem. Zato je ponudil vse zmožnosti svojega duha takim pokretom, delal je neumorno v njih in se brcil za njihov prospeh in smoter. Ljudstvo je videlo v njem pobornika za splošne ideje in svojega pomočnika v boju za prospeh in blaginjo zati-

ranih in izkoriščevanih. Radi tega ni prav nič čudno, da je bil in je še danes železničarski stan izmed vseh stanov med ljudstvom najpriljubljenejši in najvplivnejši. Vez je skupna in iskrena in prinaša lepe in pozitivne sadove in bi v bodočnosti prinašala še lepše in pozitivnejše sadove, katerih vrednosti nam danes niti mogoče ni precizno presoditi.

Nabavljalna zadruga je v našem dovtetnem železničarju zbudila zavest in zanimanje za združništvo in racionalno narodno gospodarstvo. V združništvu je videl samoosvojenje v težkih gospodarskih prilikah, ki so ga pritiskale vedno bolj in ga hotele socialno uničiti. Spoznanje velikanskih dobrin, ki jih je zagledal v dobro organiziranem in smotrnem združništvu, ga je hipoma privedlo na pot, ki mu je bila do sedaj skoro še nepoznana. S prirojeno dalekovidnostjo si je prevzel vsa načela združništva in jih premotril s kritičnostjo svoje računajoče pameti in izprevidel, da je samo združništvo tisti faktor, s katerega pomočjo se lahko reši silne more, ki ga je plašila noč in dan in mu delala življenje težko in neznosno. Zato se je oklenil z vsem srcem združniških idej, jih proučeval in premotrival vedno bolj, dokler se mu niso popolnoma vcepile v dušo, a ne samo v hladni istinitosti formalnih načel, temveč v vsi iskreni idealnosti, ki jo kaže združništvo pod krilom Nabavljalne zadruge v polni, zvrhani meri.

S prisvojitvijo teh idej, popolnoma odgovarjajočih sodobnemu življenju in sodobnemu gospodarstvu, je postal naš železničar nov človek. Boj za materialni obstanek njegove družine mu je postal lažji, ker mu je zadruga odvzela najtežje breme in si ga sebi naložila na hrbet. Vse materialne skrbi je prenesel na organizirano skupnost, a skupnost je ogromna moč, ki z lahkoto prenaša še tako silna bremena, ker jo pri prenašanju bremen podpira vsak ud, ki pripada tej skupnosti. Ves napredek, ki ga je do sedaj pokazalo združništvo, gojeno od naše Nabavljalne zadruge, je v resnici nekaj posebnega, na kar gleda marsikdo z največjim zavidanjem, ker vidi v tem združništvu silo, ki so jo ustvarili člani sami, a je radi tega združništva že vsak član posebej moč, ki bi jo človek le težko strl. Ljubezen železničarja do zadruge in njenih združniških in gospodarskih načel je preiskrena, da bi jo mogel zrušiti nekdo, ki prihaja iz te ali one vrste, s temi ali onimi idejami, pa najsi prihaja pod še tako lepo prikrojenim reformatorskim plaščem. Naš železničar je s svojo odprto pametjo spoznal, da je zadrugino stremljenje skrajno reelno, ker je ona sama v svoji konstrukciji samo izraz in volja celokupnega članstva, ki je sicer raztreseno po vseh krajih slovenske pokrajine, a je prav zaradi te raztresenosti še močnejše in odpornejše, kakor bi bilo sicer, ako bi bilo navezано na strnjen in ozek prostor.

Na tem razveseljivem dejstvu pa ima v največji meri zaslugo tista vez, ki spaja posamezne člane, da tvorijo drug poleg drugega tako lepo zaokroženo celoto. Ta vez pa je »Zadrugar«, glasilo Nabavljalne zadruge.

Iz malih, gotovo skromnih početkov se je list razvil v revijo, ki je danes ena najodličnejših slovenskih združnih revij. Tako visoke naklade pač nima nobena slovenska revija in tolikemu številu čitateljev ne prihaja noben jugoslovenski mesečnik v roke, a jim ne prihaja samo v roke, temveč jim v polni meri prehaja v razum in dušo in jim izpopolnjuje srčne potrebe njihovih teženj. Zdrudiška in gospodarska revija, ki je skrbno urejevana edino le po pravih in nesebičnih načelih splošnosti in skupnosti, ne more nikoli izgrešiti svojega namena in smotra in ne more nikoli poznati nazadovanja, temveč edino le pot navzgor.

Ako nepristransko in brez predsodkov premostrimo in presodimo zgodovino enajstih let, ki jo ima »Zadrugar« za seboj, se moramo nehote čuditi strmini, po kateri se je spenjal z drznim in naglim poletom kvišku, da je dosegel tisto višino, kjer stoji danes v veselje vsakega železničarja. Enajst let je kratka doba v človeških prilikah, a enajst let intenzivnega, za isti smoter začrtanega dela ne more nikdar ostati brez pozitivnih rezultatov, ker se tako delo obrestuje od dne do dne in postane nazadnje kapital, iz katerega ne črpajo samo poedinci, temveč vsa splošnost. Dokaz tega naravnega zakona vidimo vprav v »Zadrugarju«, ki je produkt takega intenzivnega in neumornega dela. Vsak železničar čuti v svojem bistvu vse to in vsakemu zadrugarju je vse to jasno. Zato pa se je z dušo oklenil te revije, ki mu je kašipot v njegovem prizadevanju po čim boljšem in zadovoljnejšem življenju. Železničar je mal človek in njegova sredstva so preneznatna, da bi mogel stremeti po velikem in obsežnem, a je skromen in vendar lahko doseže nekaj velikega tudi z malim, ako dela v trdno zgrajeni skupnosti, ki pozna samo enoten in reelno utemeljen cilj. Zato pa se mu je posrečilo, da je ustanovil svojo zadrugo in svojega »Zadrugarja«.

Nekdanje preprosto glasilce Nabavljale zadruge je zrastle tekom kratkih desetih let v činitelja, preko katerega ne more več iti naša javnost. Objektivna kritika je »Zadrugarju« prisodila lepo ime dobro in skrbno redigirane gospodarske in združniške revije, katere letniki tvorijo v celoti dragoceno zbirko gospodarskih, združniških in prosveti članov namenjenih člankov, ki nimajo samo trenutne vrednosti, temveč ohranjajo aktualnost tudi za poznejše čase. Ako pomislimo, da naša kritika ne pozna takozvane strpljive formalnosti, temveč je po večini prestroga in gre v svoji strogosti celo predaleč, vemo, da je »Zadrugar« na pravi poti. Tega pa je vsak zadrugar vesel, ker je prepričan, da njegovo priznanje ni samo subjektivno, temveč je izraz splošnosti, ki ve, kaj je dobro in zna to dobro tudi ceniti. Seveda ne smemo misliti, da je radi tega »Zadrugar« popoln; preveč je še v njem očitnih vrzeli, ki jih vidijo in čutijo zadrugarji in tudi »Zadrugar« sam. A te vrzeli so v prvi vrsti samo posledica tesnega obsega, v katerem mora »Zadrugar« izhajati zaradi razpoložljivih gmotnih sredstev.

Z ogorčenjem bi naš železničar zavrnil vsak napad, ki bi bil naperjen proti živemu bistvu njegovega prijatelja in zaupnika, saj ve, da je v »Zadrukarju« dovolj njegovega lastnega mesa in krvi. A še bolj bi se uprl morebitni nakani, ki bi ogražala in omajala existenco te revije, ki bi v doglednem času lahko postala največja slovenska revija, za kar ji jamči veliki uspeh in napredek, ki ju je pokazala vprav v zadnjih letih. Člani zadruga so navezani na to svojo revijo bolj, kot bi si mislil povprečni in nerazsodni človek, ki ne pozna prilik in idealnega stremjenja slovenskega železničarja. Ni se bal duševnih in moralnih žrtev, ko je gradil »Zadrukarju« bodočnost, in se ne boji niti gmotnih žrtev, da zgradi to bodočnost še lepšo, ker se zaveda važnosti svojega gospodarskega in združniškega glasila. Saj bi brez njega izgubil vsako vez, ki ga zdaj tako trdno veže s skupnostjo.

Priobčujemo ta članek uglednega slovenskega pisatelja, zadrukarja-železničarja. Spoštovani avtor nam ne sme zameriti, če smo njegove laskave izjave glede na kvalitativno stran današnjega »Zadrukarja« nekoliko omilili. — Op. uredn.

France Veber:

Zadružništvo in jugoslovanstvo

Tri rane so, ki pritiskajo na naše domovinsko življenje in zavlačujejo njegov pravi nadaljnji razvoj. Naša domovina je domovina ljudstev, ki so bila stoletja drugo od drugega ločena. To dejstvo je krivo, da smo še vedno težko dostopni neposrednemu čutu za ono višjo življensko enoto, katera edina bi mogla zopet popraviti, kar je bila usoda zgodovine na nas samih zgrešila. In tretjič tare tudi našo domovino gospodarska stiska, za katero svet še danes zaman išče pravega in učinkovitega leka. Ni dvoma, da taka dejstva zatemnevajo tudi to, kar bi lahko imenovali zaželeno pravo jugoslovansko smer našega narodnega, nacionalnega in državnega razvoja.

Omenjena zgodovinska odtujenost med posameznimi predeli našega narodnega življenja stori, da poudarjamo v prvi vrsti samo svojo narodno individualnost, nimamo pa še pravega vida za višjo nacionalno celino, katera edina bi mogla varovati vso kulturnozgodovinsko posebnost naših ljudstev in jim dati še značaj višje, državne skupnosti. Seveda zahtevajo taki cilji tudi primerno etično ali moralno stopnjo ljudskega življenja: čim nižja je ta stopnja, tem slabejši je tudi neposredni čut za višje in širše oblike skupnega življenja. In tudi v tem pogledu nam je bila zgodovina malo naklonjena, ker je storila, da smo za zaželeno višjo domovinsko skupnost do neke mere tudi etično ali moralno premalo pripravljeni. Gospodarska stiska našega časa pa potiska taka in podobna vprašanja vobče na stran in postaja tako tudi našemu človeku njegovo narodno, nacionalno in državno življenje bolj stranska prikazen, ki da jo je k temu treba samo gospodarsko motriti in samo gospodarsko presojudati.

Kako izlečiti take in podobne rane našega domovinskega življenja? Bravec »Zadrugarja« me bo gotovo najbolje razumel, ako povem, da je za učinkovito lečenje takih ran v prvi vrsti potrebna tudi primerna gospodarska preobrazba naše domovinske skupnosti. Sicer sem že večkrat poudaril, da je gospodarstvo le sredstvo in ne namen človeškega življenja. Toda obenem sem pokazal, da je gospodarstvo poglavitno, tako sredstvo življenja, brez katerega bi tudi samo življenje človeka zamrlo. Zato ima gospodarstvo tudi svoje zakone in vpliva po teh zakonih odločilno tudi na neposredne cilje našega življenja. Po tej poti postaja zlasti »gospodarski red« dobe, ki v tem redu živi, obenem njen »družabni red« in narobe. Ali z drugimi besedami: oblika gospodarstva določa v bistvenih ozirih tudi obliko samega življenja, čeprav je prvotno in izvorno tudi gospodarstvo delo življenja in ne narobe.

Vse to je bravcu »Zadrugarja« že znano in je zdaj še to glavno vprašanje, kako prenesti taka dejstva tudi na orisani dušeslovni položaj naše domovine in na ono obliko gospodarskega življenja, ki bi bila — vsaj v prvem redu — za ta položaj najbolj primerna. Ni dvoma, da je to samo zadržna oblika gospodarske vzajemnosti. Zakaj?

Omenil sem, da imajo posamezni ljudski predeli naše domovine svoje zgodovinske posebnosti. Seveda vsebujejo take posebnosti tudi svoje vrednote, ki morajo ostati naprej ohranjene, ali pa bi tudi vsaka višja celota življenjski in kulturno samo trpela. No, samo zadružništvo pa pomenja tako gospodarsko pot, ki bi bila in ostala tudi takim zgodovinskim posebnostim kar najbolj naklonjena. Saj vprav zadružništvo gre samo od ožjega k širšemu, samo od bližjega k oddaljenemu in samo od sedanjega k bodočemu. Zadržni gospodarski duh bi zato bil pri nas še prav poseben zaščitnik pravih in vrednih zgodovinskih posebnosti vsega ljudskega življenja v naši domovini. Če vzamemo n. pr. Slovence, bi bilo reči, da je samo v zadružništvu iskati tudi učinkovito gospodarsko oporo trajno vrednega in zgodovinsko nepremakljivega jedra »slovenstva«.

Na drugi strani smo pa vsi prepričani, da povečevanje takih zgodovinskih posebnosti ne sme ovirati nastajanja višje nad zgodovinske skupnosti in to tem manj, ako bi imela ta skupnost še značaj prave plemensko-rasne celine življenja. Vprav naša domovina je pa za to dejstvo naravnost šolski primer. In zopet pomenja samo zadružništvo tako gospodarsko pot, ki bi bila in ostala tudi takemu plemensko-rasnemu zbliževanju zgodovinsko ločenih ljudskih predelov naše domovine kar najbolj naklonjena. Ne smemo namreč pozabiti, da je vprav prvotno gospodarstvo na zemlji bilo toliko kakor plemensko-rasno osnovano — zadržno gospodarstvo. Ta plemensko-rasni duh je pa zadružništvu ostal naprej ohranjen in je dobil v današnjem »stanovskem« zadružništvu le svojo moderno obliko. Samo zadržni duh bi zato bil edini pravi in učinkoviti gospodarski zaščitnik tudi nedvomne rasno-na-

cionalne skupnosti vseh plemensko-narodnih delov našega domovinskega življenja. In če vzamemo zopet n. pr. nas Slovence, bi bilo reči, da je samo v zadružništvu oni ključ, ki bi že po sami gospodarski poti zahteval, naj — slovenska misel krepí jugoslovansko in narobe.

Omenil sem nadalje, da zahteva naša domovinska skupnost v prvem redu tudi primerno etično ali moralno vzgojo našega ljudskega življenja. In zopet je samo zadružništvo ona gospodarska oblika, ki bi vprav tako vzgojo že po sami gospodarski poti kar najmočneje udeleževala in pospeševala. Zakaj le zadružna misel ni samo gospodarska, temveč enako izrazita etična ali moralna misel. Zadružništvo in samo zadružništvo stori namreč oboje: da varuje posamezniku njegovo gospodarsko svobodo in mu obenem nalaga dolžnosti do skupnosti. Samo zadružništvo tako enakomerno varuje obe strani človeške narave, individualno in socialno, in ne dopušča, da bi zmagal sam egoizem človeka in tudi ne, da bi človek utonil kot gola »številka« v celoti. Vprav taka vzgoja je pa tudi našemu domovinskemu življenju neobhodno potrebna. Le ona bo storila, da bomo dobili tudi neposredni čut za take višje celine življenja, brez katerih bi tudi sami ne mogli trajno vztrajati. Zato pa lahko rečem, da nam samo zadružna misel že po sami gospodarski poti nudi tudi edino pravo narodno in nacionalno vzgojo našega ljudstva.

Končno sem omenil, da so naši časi zelo naklonjeni izključno gospodarskemu motrenju in presojanju tudi samih neposrednih in zato že izven gospodarskih strani človeškega in ljudskega življenja. In tudi tu nudi zadružništvo pravo pot k ozdravitvi. Res da je tudi zadružna misel izrazita gospodarska misel, vendar taka gospodarska misel, ki vidi v gospodarstvu samo glavno sredstvo in ne — namena našega življenja. Samo zadružna misel podreja zato tudi gospodarstvo — življenju in ne življenja gospodarstvu. Zakoni življenja so pa, kolikor nas tu zanimajo, v prvem redu družinsko-plemenski, plemensko-rasni in narodno-nacionalni. Zato je pravemu zadružniku v prvi vrsti na notranji in neposredni življenski moči njegove domovine in njemu je nemogoče, da bi mu v slučaju gospodarske depresije domovina postala samo sredstvo ali celo prazna beseda. Je pa to edina prava pot tudi k sami gospodarski ozdravitvi človeške družbe. Zakaj gospodarstvo, ki je samo sebi namen, ruši življenje in s tem tudi osnovne temelje, na katerih je samo zgrajeno. Zadružnik pa se najprej vpraša, kaj zahteva življenje (n. pr. družina, narod) in šele ta zahteva ga vodi tudi pri njegovem gospodarskem prizadevanju. In kdo more dvomiti, da bi bila taka miselnost tudi nam samo v korist in to v domovinsko in gospodarsko korist?

Naj torej vzamemo stvar tako ali drugače, na vsej črti se nam prikazuje ogromni, dà odločilni domovinski pomen zadružne gospodarske misli. In to še s posebnim ozirom na naše lastno domovinsko življenje. Samo v

zadružništvu vidim ono pot, ki bi že v samem gospodarskem pogledu pravo jugoslovansko misel nanovo osvežila in dokončno okrepila, ono jugoslovansko misel, ki jo mora naš človek priznati za najvišjo državno vrednoto, pa naj bo v svojem ostalem — političnem prepričanju sicer kakorkoli usmerjen in opredeljen. In naj še izrečno ugotovim in ponovim, da velja vse to tudi z vida modernega — stanovskega zadružništva. Zakaj pravi stanovski zadružnik vidi z gospodarstvom vred tudi — v »stanu« le sredstvo življenja: zato podpira stanovsko zadružništvo zdravo stanovsko tekmo in izključuje že po lastni naravi vsako — razredno borbo.

Te vrste sem napisal v znamenju vesti, da se tudi pri nas pripravlja nova uzakonitev zadružnega življenja. Želel bi, da bi ta uzakonitev po možnosti upoštevala orisani nacionalno-državni pomen zadružne gospodarske misli.

G O S P O D A R S T V O

Fe. Ge.:

O menici, čeku in kliringu

V mednarodnem prometu vlada med državami neprestano živahno izmenjavanje dobrin, ki je posledica različnih prirodnih, gospodarskih in socialnih pogojev, pod katerimi se vrši produkcija in med katere prištevamo neenako klimo, različno narodno bogastvo, neenake gospodarske sposobnosti in lastnosti posameznih ras, različne stopnje kulturnega in gospodarskega razvoja, neenake socialne in politične ureditve in še mnoge druge. Trgovina, ki posreduje izmenjavanje dobrin, vzame robo tam, kjer se nahaja v izobilju in kjer je radi tega njena vrednost mala, in jo prenese tja, kjer robe primanjkuje in kjer je radi tega njena vrednost mnogo večja. Razdalja, ki jo mora roba prevaliti, da pride od producenta do konsumenta, od prodajalca do kupca, znaša pogosto sto in tisoče kilometrov. Med izvozniki in uvozniki, med upniki in dolžniki vzniknejo nešteti odnošaji, ki se izražajo v medsebojnih plačilnih obveznostih, ki se morajo poravnati v tuji državi in s tujim denarjem, dočim ima dolžnik na razpolago le denar lastne države.

Zanima nas pred vsem, s kakšnim i sredstvi in na kakšen način so svojčas upniki in dolžniki izravnavali plačilne obveznosti, ki so nastale radi živahnega izmenjavanja dobrin v mednarodni trgovini in kako se vršijo mednarodna plačila dandanes.

Na najnižji stopnji razvoja človeškega rodu so se izmenjavale dobrine za dobrine brez vsakega posredovanja. Šele v zgodovinski dobi narodov so se pojavile kot plačilna sredstva dobrine, ki so jih vsi radi sprejemali, visoko cenili in imeli v nje zaupanje. Najpopolnejše in najizrazitejše pla-

šilno sredstvo je tekom tisoč let postal denar, ki so ga vse države s časom priznale za menjalno ter zakonito plačilno sredstvo in splošno mero vrednosti ter so mu dale pravni in prisilni značaj. Šele ko se je denar razvil do take popolnosti in mu je država priznala omenjene attribute, je bil omogočen lahek prenos dobrin od osebe na osebo in iz kraja v kraj, kajti žlahtne kovine, ki se iz njih kuje denar, predstavljajo že v majhnih množinah in težinah veliko vrednost, so zelo primerne za prenos in niso podvržene zunanjim atmosferskim in prirodnim vplivom. Navzlic vsem tem lastnostim, ki dičijo denar, je mednarodna trgovina vendar kmalu odklonila plačila v zlatu, čim so postala ta plačila številnejša in obsežnejša, in sicer radi transportnih težav, velikih stroškov pri prevozu in zavarovanju ter radi izgube obresti med prevozom. Poiskala si je kmalu mnogo primernejša plačilna sredstva, ki sama na sebi nimajo nikake vrednosti in ki jih imenujemo denarne surogate ali tudi kreditni denar, ki se deli v javni in privatni denar. Javni kreditni denar so bankovci državnih bank, ki so jih te dolžne izmenjati, razen v primeru državnega bankrota za zlato odnosno srebro, privatni kreditni denar pa predstavljajo menice, devize in čeki.

Med privatnim kreditnim denarjem zavzema najuglednejše mesto menica, ki je dobila svojo obliko in pravni značaj v italijanskih trgovskih mestih še za časa križarskih vojsk, od koder se je potem razširila po srednji Evropi. Menica se je razvila in hitro razširila kot plačilno sredstvo radi svoje lahke prenosljivosti in radi negotovosti in nevarnosti, ki so pretile na cestah in potih potujočemu trgovcu. Trгоvec, ki je prodal svoje proizvode daleč od svoje domovine, je rajše vzel namesto gotovine v zlatu ali srebru menico, trasirano na znanega domačega poslovnega prijatelja, ki ga je smatral za plačila zmožnega, kot pa da bi nosil po nevarnih cestah, kjer so prežali nanj roparji, zlato in srebro in kot bi dopuščal, da bi ga pri prehodih iz enega carinskega območja v drugo nadlegovali carinski organi in izpostavljali izkupiček njegovega truda nevarnosti. Preoblečen v skromnega potnika je mogel trгоvec z menico v žepu, ki se je glasila na bajeslovno vsoto, neovirano potovati skozi najnevarnejše kraje, ne da bi ga kdo vprašal za brezpomembnim papirjem.

Plačilo z menicami se je vršilo tako, da trгоvec, ki je šel v inozemstvo kupiti roboto, ni vzel s seboj denarja, temveč je založil pri domačem meničarju določeno vsoto, za kar je dobil od njega potrdilo in nalog na inozemskega meničarja, da mu izplača odgovarjajoči znesek v tujem denarju. S tem so bila omogočena plačila v inozemstvu brez prenosa gotovine iz enega kraja v drugega in iz ene države v drugo. Pod vplivom zakonodajstva se je gospodarska važnost menice dvignila in je postala najenostavnejše plačilno sredstvo v mednarodni trgovini. Menica je postala dokument, s katerim se vsak, ki ga podpiše, obveže, da hoče njenemu posestniku v določenem času in na določenem kraju izplačati določen

znesek. Tendence, da se s pomočjo menice, glaseče na tujo valuto in plačljive v inozemstvu, to je devize, plačajo dolgovi v inozemstvu, je postajala vedno krepkejša; menica je izpodrinila s časom denar kot glavno plačilno sredstvo pri mednarodnih plačilih in je zavzela sama prvo mesto.

Vpogled v mednarodne plačilne bilance nam pokaže, da so bile z devizami plačane ogromne vsote. Značilen primer za važnost in obsežnost plačevanja z devizami nam nudi odplačilo francoske vojne odškodnine po končani vojni leta 1871., ko je bilo od celokupne odškodnine v znesku 4990 milijonov frankov izplačanih 4248 milijonov z devizami, 125 milijonov z bankovci in le 617 milijonov v gotovini.

Devize so postale glavno plačilno sredstvo za skoraj vsa mednarodna plačila. Ako je želel jugoslovanski dolžnik plačati svoj dolg v inozemstvu z devizo, jo je moral na domači borzi kupiti in poslati svojemu inozemskemu upniku, ki jo je prodal na inozemski borzi in s tem prišel do svojega denarja; nasprotno pa, ako je želel jugoslovanski upnik priti do denarja, je meničil nanj devizo in jo prodal na svoji borzi, ki mu je izplačala dolžni znesek. To kupovanje in prodajanje je povzročilo živahno trgovanje z devizami na borzah in v bankah, določilo njihov tečaj odnosno ceno, ki je odvisna, kakor pri vsaki drugi robi, poleg od ponudbe in povpraševanja, tudi še od političnih in gospodarskih razmer zemlje, na čije valuto se glasi deviza. Denar je bil potreben le še za izravnanje dolgov na koncu leta radi končnega ravnotežja v plačilni bilanci. (Dalje prih.)

36.000 Din za nabiranje zdravilnih rastlin

Nabavljalna zadruga skuša v vseh ozirih koristiti. Ko je zvedela, da bi njeni člani lahko nekaj zaslužili tudi z nabiranjem listja od malin, jagod in borovnic, jim je to takoj sporočila in jih pozvala, da se te akcije udeleže v čim večjem številu. S tem bi se koristile lahko baš one rodbine z velikim številom otrok, ki jim najhujša prede v teh slabih časih. Prav te rodbine imajo največ prilike, da se z uspehom udeleže nabiranja tudi vseh ostalih rastlin, ki jih uporablja tehnika in medicina.

Marsikomu je bila dana možnost, zaslužiti lepe vsote samo v času, ko imajo otroci počitnice. In marsikomu bo tudi lahko žal, če bo čital ali slišal, da se da celo malinovo listje lahko in v veliki množini prodati, da ne omenjam ostalega listja, mahov in drugih rastlin.

Zadruga je računala s tem, da se bo od 8000 članov vsaj kakih 200 odzvalo njenemu vabilu. Prevzela bi tudi vse zbiranje in prodajo vseh zbranih rastlin na svoj račun in riziko. Razpolagala bi tudi s skladišči in vsem ostalim, kar bi ji bilo pač potrebno. Neverjetno je skoraj, da se je pri tako ugodnih pogojih in v tako slabih časih od vseh članov odzvalo vabilu le — 30 članov.

Kje so vzroki temu dejstvu? Zelo ničevi so. Zlasti se navaja preobremenjenost s službo, pomanjkanje pripravnega prostora za nabiranje in shranjevanje, nepoznavanje predmeta, nezaupanje, nekaka plašljivost, v glavnem pa nerazumevanje. Zadruga je dala svojim članom vsa potrebna in točna navodila, tako da bi se nabiranja lahko vsakdo udeležil, ki ima čas in dobro voljo. Kdor pa bi se ne počutil še dovolj trdnega, bi se lahko ponovno obrnil na zadrugo; lahko bi se udeležil poskusnega nabiranja, lahko bi videl, kako preprosto je sušenje nabranih rastlin, pokazali bi mu tudi vse ostalo, kar bi želel videti in vedeti. Nabrano blago pa bi pošiljal na domenjena zbirališča oziroma skladišča ter obenem prejemal zanj plačilo. Ali si je mogoče misliti kaj enostavnejšega?

Ni ga menda človeka, ki ne bi poznal borovih storžev, maline, borovnice ali jagode, in ni ga menda človeka, ki bi hotel trditi, da je nabiranje storžev in listov omenjenih rastlin zelo težavna stvar.

In da bo mera še bolj polna, naj omenim še to: samo Nemčija bi potrebovala razen že nakupljenega še okoli 5 vagonov samo malinovega listja, ki pa ga na žalost ni mogla kupiti pri nas v Jugoslaviji, ker ga pač ni bilo nabranega! Tudi Češkoslovaška, Rumunija, Bolgarija, Francija, Južna Amerika i. t. d. so kupci tega našega blaga in so z njim prav zadovoljni. Nemčija, ki je tako izbirčna pri nakupu, kupuje pri nas ogromne množine zdravilnih rastlin.

Kakšno bodočnost in važnost bo imelo še nabiranje, pa tudi umetno gojenje zdravilnih rastlin, je razvidno iz najnovjših izsledkov v zdravilstvu. Ugotovljeno je namreč zelo važno dejstvo, da zdravila, sestavljena kemičnim potom, ne učinkujejo tako, kot ista in popolnoma enaka zdravila, pridobljena iz zdravilnih rastlin.

Zdravljenje z zdravilnimi rastlinami se vse bolj in bolj uveljavlja. Z vsakim letom se porabljajo večje in večje množine teh rastlin. Ne vem, zakaj bi morali mi biti zadnji, ki bi prišli na to, da se tudi nabiranje rastlin izplača!

Pomisliti moramo nadalje, da naša država plača zelo visoke vsote samo za uvožena zdravila, ki bi se dale deloma kriti z domačim trgom, deloma pa z izvozom z naše strani. Lepe milijone dinarjev bi na ta način država lahko prihranila in porabila v druge koristne namene.

Nabiranje uporabnih rastlin se pri nas vendar, čeprav počasi, širi v najoddaljenejše kraje. Posebna zasluga gre podjetnemu podeželskemu učiteljstvu, ki vodi mladino v naravo ter jo upoznava s koristnimi rastlinami, ji razlaga, kako se z njimi ravna in kakšne lastnosti imajo. Na ta način se mladina tudi sama začenja zanimati za zdravilne rastline ter se z njih nabiranjem samostojno baviti.

Pozabiti ne smemo še Kmetijske družbe, ki širi med kmetovalce smisel za nabiranje, pa tudi gojenje zdravilnih rastlin. Opustim naj naštevanje še par večjih in manjših ustanov, ki imajo iste cilje.

S tako majhnim številom prijavljenih članov Nabavljalna zadruga ni mogla drugega ukreniti, kakor da jih je napotila na Kmetijsko družbo, kjer so oddajali svoje blago. Tako je samo Kmetijska družba v Ljubljani izplačala članom zadruga za približno 4000 kg nabranega blaga okoli 36.000 Din, kar gotovo ni majhna vsota.

Zdravilne rastline kupuje tudi zagrebška tovarna »Ifa« in je v ta namen izdala v srbohrvaščini priročno knjigo. Zdravilne rastline v manjših množinah kupujejo tudi nekatere drogerije in lekarne, ki se pečajo z izdelavo čajev.

Kot vidimo, je prilike več kot dovolj, da se spravi nabrano blago v promet in denar.

Zaradi tega bi bilo želeti, da se udeležijo zadrugarji v letošnjem letu v čim večjem številu nabiranja koristnih rastlin. Nabavljalna zadruga jim bo z nasveti prav drage volje vedno na razpolago.

Dr. K.

K U H I N J A

G. Prašnikarjeva:

Pravilna priprava jedi

1. Živil, ki so užitna surova, ne kuhamo, temveč le dobro očistimo in pripravimo na način, da so lahko prebavljiva. Sadje in razno zelenjavo, kot n. pr. korenje, zeleno, zelje in drugo nastrgamo drobno, oziroma zrežemo in pripravimo za solato i. t. d.
2. Živil, ki jih peremo pred uporabo, ne puščamo v vodi, da se ne izlužijo najboljše redilne snovi in nam ostane le prazna staničnina (zelenjad) ali suha vlakna (meso).
3. Vso zelenjad raje parimo kot kuhamo, da ohranimo na ta način v njej čim več redilnih snovi in vitaminov.
4. Vsako jed pripravimo točno za določeno uro, da ne bo postana, kar velja posebno za krompir in testenine.
5. Pri kuhi upoštevajmo vsa pravila, ki se nanašajo na posamezna živila oziroma jedi, n. pr. kuhanje krompirja, sočivja, stročnic, zelenjadi in drugega.
6. Uporabljajmo za različna jedila le posodo, ki je za to primerna, n. pr. za cvrenje in peko nepološčeno, za kuho pa položeno i. t. d.
7. Shranjujmo jedila in živila v primernih posodah in v primernih prostorih! Kislin ne puščajmo v kovinskem kotličku ali v nepološčeni železni posodi! Shramba naj bo suha, zračna, za nekatera živila temna, n. pr. za krompir.

8. Hrana naj bo zdrava, različna, tečna, okusna in poceni. Zdrava hrana mora vsebovati vse potrebne redilne snovi in vitamine v zadostni množini in lahko prebavljivi obliki. Različna je le tedaj, kadar so jedi čim raznovrstnejše. Isto živilo naj ne bo opoldne in zvečer ali dva dneva zaporedoma; tudi ne smemo postreči pri enem obedu z več jedili, ki so na isti način pripravljena. Tečna je prehrana, če pri obedu ne nudimo samo prav lahkih jedil in če so jedila zadosti zabeljena. Hrana je lahko prebavljiva, če ni premastna. Tudi težje prebavljiva živila pripravimo tako, da so lahko prebavljiva. Fižol za juho ali pire pretlačimo, prav tako pozimi zelenjavo, ko je staničnina že trda in stara. Sploh je vsako pretlačeno živilo lažje prebavno kot v kosih. Paziti moramo tudi, da so živila dovolj kuhana. Hrana je okusna, če ima vsaka jed značilen okus in je tudi po obliki lepa in okusno naložena. Pri prikubah ne sme biti toliko prežganja, da bi zakrilo okus zelenjave; mnogo pripomorejo do boljšega okusa razne dišave in začimbe. Izogibajmo se pretirane uporabe popra in paprike, ki le škoduje zdravju. Uporablajmo raje več neškodljivih začimb, kot majaron, kumina, timez, čebula, česen, zelen peteršilj in drugo. Tudi kuhinjska sol je zdravju bolj kvarna kot pa koristna, zato solimo jedila le toliko, kolikor je nujno potrebno. Poceni je hrana, kadar je pripravljena iz domačih pridelkov.

Osnovni pojmi kuhanja

Kuhati se pravi napraviti živila pod vplivom vrele tekočine (ne masti) užitna. Kuhamo zato, da izvlečemo sok iz živila ali da ohranimo sok v njem. Kadar preide ves sok živila v vodo, dobimo juho, oziroma odcedek, izvleček ali ekstrakt. Živila moramo v različne namene različno kuhati, n. pr. če hočemo pripraviti dobro govejo juho, mora preiti čim več mesnega soka v juho, zato pristavimo meso v mrzlo vodo. Če hočemo dobiti le dobro meso, mora ostati čim več mesnega soka v mesu in zato pristavimo meso v vročo vodo. Pomniti pa je, da je mnogo težje v živilu ohraniti sok (redilne snovi) kot pa ga izvleči — živilo izlužiti.

Pariti ali **dušiti** se pravi napraviti živilo užitno s pomočjo pare (sopare) v nizki, pokriti posodi. Parimo različno zelenjad, juhne zelenjave (to so one korenine, ki jih dodajamo goveji juhi, kot je korenje, petršilj, zelena), ali meso (razne pečenke). Pri tem dolivamo večkrat nekoliko tekočine, ker sproti izhlapeva (se posuši), a vendar zabranjuje, da se živilo ne zasmodi. Na vsak način pa sme biti le malo tekočine, ker živila ne kuhamo, temveč ga hočemo le zmehčati v pari, ki se tvori iz tekočine.

Peči se pravi živilo napraviti užitno pod vplivom vročega zraka ali vroče masti, in sicer v nepokriti posodi in v malo masti, masla ali olja. Važna je beljakovina pri mesu in pri sladicah (močnate jedi). V vročini se hitro strdi in tvori neko skorjico okoli mesa, da potem mesni sok ne

more izteči, temveč ostane ves v mesu. Isto je pri sladica. Po potrebi skrbimo, da se beljakovina hitro ali počasi strdi ter denemo zmes v večjo ali manjšo vročino.

Opražiti se pravi živila samo zarumeniti pod vplivom vročega zraka ali masti, ne glede na to, da naredimo živilo užitno ali ne. Opražimo n. pr. juhne zelenjave za rjavo govejo juho ali kruhove kocke, kuhan krompir za praženega i. t. d.

Ocvrti se pravi živilo pod vplivom vrele masti narediti užitno; masti pa mora biti toliko, da živilo v njej plava. Živilo v razbeljeni masti zarumeni, v prevroči postane rujavo ali črno kot ogle (če je zažgano). Vrela mast ne izvleče živilom redilnih sokov, temveč jih v njih zadržuje; če so le predolgo v njej, izhlape vsled prevelike vročine. Barva in okus ocvrte jedi zavisi največ od trenutka, ko vložimo živilo v mast, maslo ali olje. Ker se pri cvrenju takoj napravi skorjica okoli živila, moramo paziti, da je mast pravilno razbeljena, da dobi živilo od zunaj takoj lepo skorjico, medtem ko se v notranjščini nekako skuha oziroma spari. Mast je pravilno vroča, če kruhova skorjica ali rezina takoj lepo zarumeni v njej. Ko je mast pravilno razbeljena, jo odmaknemo od hude vročine ter jo imamo na zaprti plošči bolj ob robu. Ko zapazimo, da se je nekoliko ohladila, jo zopet primaknemo k ognju. Če sladkor ali sol, s katero ocvrto jed takoj posipljemo, ne ostane na njej, temveč odleti, smo živilo pravilno ocvrli. Testenine poskusimo lahko tudi z iglo pletilko, ali so že užitne (ako se testo še prime igle, tedaj še ni dovolj ocvrto). Pri cvrenju pazimo, da je posoda dovolj velika, da nam mast ne prekipeva ter da je dovolj masti v posodi. Včasih se prične mast peniti; vzrok temu je lahko, da je bila premalo razbeljena v trenutku, ko smo vložili živilo v njo ali pa dvojna maščoba, n. pr. mast in veliko smetane v testu. Penečo se mast posnemamo in dokler se da razdiramo pene z iglo ali vilicami. Ko pa to ne zadostuje več, vzamemo svežo mast, preveč penečo mast pa porabimo za prežganje, potem ko smo jo očistili. Olje uporabljamo samo za manjše količine cvrenja, ker se sicer le preveč razbeli in postanejo živila v njem žarka. Kadar cvremo na maslu, dodamo vsaj eno tretjino masti, da se maslo tako ne žge. Ocvrta jedila takoj serviramo; nikdar jih ne smemo postavljati v pečico, ker postanejo mehka in neokusna. Mast odcedimo ocvrtim jedilom takoj s tem, da jih položimo za nekaj časa na prtīč, pivnik ali vsaj na cedilo.

Kako porabimo ostanke masti

Različne ostanke masti shranjujemo v različnih posodah, ne vseh skupaj; posebno moramo ločiti ostanke od cvrenja mesnih jedil in take od sladice, od rib, od pečenk in posneto mast od goveje juhe.

Vsako mast, ki je ostala od cvrenja očistimo tako, da ji dodamo, ko je že mrzla, nekoliko vode (še enkrat toliko kot je masti), razpolovljeno jabolko, lahko tudi razpolovljeno čebulo, kar oboje odvzame neprijeten

vonj. Za olepšanje barve prilijemo malo mleka. To kuhamo 1½ ure počasi, medtem pa ves čas mešamo. Nato mast precedimo in postavimo na hladno, da se mast strdi in plava po površju, gošča pa pade na dno posode. Če enkratno čiščenje ne zadostuje, očistimo mast še enkrat na enak način.

Izčiščeno mast od cvrenja, posebno ono od sladice uporabljamo lahko za prežganje.

Mast od pečenk uporabljamo za pražen krompir, za gulaž i. t. d. Posneto mast od juhe ali prikuhe uporabljamo lahko za prežganje in za praženje juhnih zelenjav za govejo juho.

Vsako mast lahko čistimo na zgoraj navedeni način in če imamo različne ostanke za izčistiti, tedaj lahko vse skupaj v eni posodi prekuhamo.

O prežganju

Prežganja je več vrst, in sicer ga napravljamo:

1. Brez masti. Moko opražimo brez masti in jo zalijemo z mrzlo vodo, potem še s toplo, prežganje dobro stepemo, da postane gladko, nakar ga še dobro prevremo. Uporabljamo ga največ v bolniški prehrani.

2. Iz masti in moke. Tako prežganje napravimo navadno bolj temno. zalijemo ga, če je vroče, z mrzlo vodo ali juho, mrzlo prežganje pa z vročo vodo ali juho, da se lepše razpusti. Navadno ga še stepemo s šibico, da postane lepo gladko.

Kadar pridenemo prežganju še slanino, čebulo, zelen petršilj in druge začimbe (n. pr. timez, majaron, šetraj, lavorov list, česen), tedaj moko najprej samo nekoliko zarumenimo in potem šele dodamo najprej drobno zrezano slanino in seseklano čebulo. Šele ko je čebula prepražena, dodamo zelen petršilj, nato česen in druge začimbe. Takoj nato zalijemo prežganje odnosno ga odstavimo in damo hladit, ker se sicer začimbe zažgo.

3. Iz masla in moke. To je finejše prežganje, ki ga napravimo vedno bolj svetlo. Uporabljamo ga le za fino in bolniško kuho.

Prežganje, ki ga zalijemo z mlekom, imenujemo mlečno prežganje ali bešamel.

4. Iz olja in moke. Pri tem moramo posebno paziti, da se nam olje preveč ne razbeli, da ne dobimo potem žarkega prežganja.

Z D R A V S T V O

Dr. V. Arko — Ljubljana:

Pretok krvi

Misel, da bi z dotokom nove, sveže krvi zdravega človeka pomogli ugašajočemu človeškemu življenju, je že stara. To misel so poskušali tudi uresničiti. Toda neuspehi, ki so jih doživljali v prejšnjih časih, ko še niso

poznali točno razne vrste človeške krvi, so bili vzrok, da se je na to skoro pozabilo. Šele v najnovejši dobi, ko točno poznamo zakone, po katerih ločimo vrste krvi, beležimo v tem pogledu lepe uspehe. Zato je prišel pretok krvi zopet do one veljave, ki jo v polni meri zasluži.

Iz zgodovine vemo, da so poskušali v 16. stoletju najprej s pretokom krvi ovna in teleta v človeški organizem. Uspehi so bili baje dobri. Kdor količkaj pozna one čase, se ne sme čuditi, da so ljudje pričakovali od pretoka krvi vse kaj drugega kot v današnjih časih. Mislili so namreč, da se po pretoku krvi spremeni čud in narava človeka. Tudi takrat so hoteli biti ljudje vedno mladi. Mislili so, da jim bo kri mladeniča poživila ugašajoče telesne moči. Zgodovina ve povedati o raznih tedanjih velikaših, ki so plačali to željo s svojim življenjem. Kaj je bilo temu vzrok, bom razložil v naslednjem odstavku. V 19. stoletju pa so že dobro poznali nevarnosti, ki lahko nastanejo pri pretoku krvi. Ker pa niso znali nevarnosti ukloniti, so pretok krvi zavrgli. In tako vidimo, da datirajo prvi resnični uspehi šele par let nazaj.

Ljudje imajo neglede na spol, starost, raso itd. 4 grupe krvi. Te grupe lahko označimo z rimskimi številkami: I., II., III. in IV. Ljudje, ki imajo krvno grupo I, morejo dobiti kri od vseh drugih grup, sami pa morejo dati kri samo onemu, ki ima isto krvno grupo. Ljudje, ki imajo krvno grupo II, lahko dobe kri samo od človeka, ki ima isto krvno grupo ali pa od IV. krvne grupe, sami pa lahko dajo kri človeku z isto krvno grupo, to je grupo II. ali pa človeku s krvno grupo I. Slično je tudi z ljudmi, ki imajo krvno grupo III., samo, da je treba zamenjati številke. Ljudje pa, ki imajo krvno grupo IV., lahko dajo kri vsem drugim grupam, sami pa morejo dobiti kri od človeka, ki ima isto krvno grupo.

Na čem bazira svojstvo posameznih grup? Ako hočemo s pretokom krvi doseči uspeh, se kri krvodajalca v telesu krvojemnika ne sme izpremeniti. Kri krvodajalca pa ostane neizpremenjena samo tedaj, ako se držimo zgoraj omenjenega pravila. Ako bi imel n. pr. krvodajalec krvno grupo III, krvojemnik pa krvno grupo II in bi vzlic temu, da se te krvne grupe ne prenesejo, izvršili pretok krvi, bi opazali pri krvojemniku že pri prvih kubičnih centimetrih naslednje pojave: Krvojemniku postane slabo, stemni se mu pred očmi, bruha, poti se, žila mu bije slabo, puls moremo komaj otipati. V takih primerih je treba takoj prenehati s pretokom krvi. Rdeča krvna telesa krvodajalca se v takem ali pa podobnem primeru zlepijo v male kepice, odnosno razpadejo. Pri tem se tvorijo iz razpadlih rdečih krvnih teles hudih strupi, ki so vzrok opisanim pojavom.

Še eno praktično vrednost ima poznanje krvnih grup, kar sicer ne spada v to razpravo, pa vendar bežno omenjam. V izvestnih primerih je namreč mogoče na podlagi preiskave krvi otroka in staršev določiti očetovstvo, ako je to sporno.

Pa da se vrnem k naši razpravi. Omenjeni nesrečni slučaj se danes dogode zelo redko, ker nam je mogoče po posebnih metodah že tekem par

minut ugotoviti krvno grupo tako pri krvodajalcu kot pri krvojemniku, vsled česar se vrši krvni pretok brez nevarnosti.

V današnjih časih seveda prihaja v poštev samo pretok krvi iz človeka v človeka. Krvodajalci se rekrutirajo predvsem iz mlajših, telesno popolnoma zdravih ljudi. Krvodajalec lahko prenese razne bolezni na krvojemnika. Zato je preiskava krvodajalcev zelo stroga, ker je tudi odgovornost, ako bi se prenesla kaka bolezen na bolnika, velika in težka. Ako dožene preiskava, da boluje krvodajalec na spolni bolezni, n. pr. sifilidi, je seveda popolnoma izključeno, da bi prišel kot krvodajalec v poštev. Isto se zgodi, ako boluje krvodajalec na malariji. S preiskavo krvi lahko tudi ugotovimo druge bolezni, ki onemogočajo pretok krvi. Sledijo preiskave pljuč, srca itd. in končno seveda tudi ugotovitev, kateri krvni grupi pripada dotičnik.

Običajno vzamemo pol litra krvi, kar prenesejo krvodajalci brez neugodnih pojavov. Med posameznimi odvzemi krvi mora preteči približno tri tedne do enega meseca. Tekom tega časa se kri regenerira, s čimer hočem reči, da se je oddana kri nadomestila z novo, nakar je krvodajalec zopet sposoben za nadaljnje pretoke krvi.

Preiskave krvodajalcev je treba seveda od časa do časa obnoviti, ker je mogoče, da se krvodajalec naknadno okuži s kakšno boleznijo, n. pr. malarijo, in je v smislu navedenega nesposoben, da bi dajal še nadalje kri bolnikom.

V kakšnih primerih izvršujemo pretok krvi?

Pred vsem prihajajo v poštev razne težke krvavitve, n. pr. pri poškodbah. Pretok krvi izvršimo takoj ali pa šele po operaciji, lahko pa celo med samo operacijo, kar seveda zavisi od stanja poškodovanca. Uspeh pretoka krvi je v takih primerih zelo dober. Bolnik kar nekako oživi. Puls se mu vidno popravlja, srce bije zopet dobro, blede sluznice postanejo rdeče, dihanje je lažje. Ako stanje bolnika po prvem pretoku krvi še ni popolnoma zadovoljivo, lahko seveda pretok krvi ponovimo, tudi še tekom istega dneva. Seveda je treba vzeti nadaljnje količine krvi od drugega krvodajalca.

Dalje prihajajo v poštev razna krvavenja zaradi želodčnega čira, raka, krvavitve s črevesa, maternice, po težkih porodih itd. Pretok kri izvršimo v teh primerih deloma zato, da nadomestimo izgubljeno kri, s čimer so seveda tudi izgledi eventuelne operacije, ki se ji bolnik podvrže, neprimerno boljši, deloma pa tudi zato, da se od bolezni izčrpani bolniki po operaciji hitreje popravijo.

Prav posebno važen je pretok krvi pri ljudeh, ki trpe na vnetju žolčnega mehurja in onih, ki imajo zlatenco. Ti ljudje zelo radi krvavijo. Včasih zadostuje samo majhen vbod z iglo, pa se že napravijo velike podkožne podplutbe. Kako bi bile neugodne krvavitve šele pri operaciji, da nimamo v rokah tako uspešnega sredstva, s katerim, če že ne popolnoma odstranimo, pa vsaj zelo zmanjšamo nevarnost krvavitve pri bolnikih.

Zelo neugodna bolezen je hemofilija, katere bistvo obstoja v tem, da se kri zelo počasi sesiri in pri kateri že skoraj najmanjše rane vodijo do smrti zaradi izkrvavitve, dočim bi jih normalni človek prav lahko prenesel. Na tej bolezni bolujejo samo moški, dočim jo ženske prenašajo. Tudi tu prihaja v poštev pretok krvi, in sicer ne toliko kot zdravilo, temveč kot nadomestilo izgubljene krvi.

Kri, odnosno krvna sirotka je nositelica raznih protistrupov proti kužnim klicam, ki jih stvarja naše telo kot protiobrambo. Tekom dolgotrajnih bolezni, posebno pri gnojenjih se ta obrambna sila telesa izčrpa. Da privedemo telesu novih moči, izvršimo tudi v teh primerih pretok krvi. Uspehi so včasih zelo zadovoljivi.

Tehnično izgleda pretok kri takole: Potem ko omrtvičimo roko, odpremo žilo dovodnico pri krvojemniku in krvodajalcu. V žili vtaknemo stekleno cevko in jo pričvrstimo s svilo, da ne izpade. Obe cevki sta v zvezi z brizgalko, ki je konstruirana tako, da se kri krvodajalca in krvojemnika ne more mešati. Iz žile krvodajalca vsrkamo približno 50 cm³ krvi, nato obrnemo ventil in vbrizgamo kri v žilo krvojemnika. Ta način pretoka krvi je običajen v bolnicah.

Prav v zadnjem času pa so iznašli način, ki omogoča zdravniku, da izvrši prenos krvi tudi zunaj bolnišnice. Za mesto to ne prihaja toliko v poštev. Važno pa je to za podeželske kraje, posebno, če so zelo oddaljeni od bolnišnice in kjer je vsaka minuta dragocena.

Ako premotrino uspehe in razvoj pretoka krvi, vidimo, da je preteklo skoraj 400 let, preden je postal pretok krvi pravi blagodat za človeštvo in brez katerega si danes ne moremo zamisliti nobene moderno urejene bolnišnice.

N A Š O T R O K

Janko Polák:

Vzgojne možnosti v zgodnji detinski dobi

A. Splošne smernice.

1.

Kadar govorimo o otroku, imamo navadno v mislih dobo, ki mine od njegovega rojstva do tedaj, ko se začne zavedati. V tej dobi otrok še ne more govoriti zvezno, temveč samo blebeče in sestavlja posamične bese-

dice. Dovzeten pa je otrok v tej dobi najbolj. Kot sprejema njegovo telo iz materinih prsi hrano, tako sprejema njegov duh hrano zase iz najrazličnejših vnanjih vtiskov svoje neposredne okolice.

Z vsakim srečnim porodom prihaja v svet velika tajnost. Kdo more oporekati, da tiči v novorojenčku že ves človek? Trditi si drznem še več. Ves človek živi že v prvem živem klicu, v osnovi, iz katere se razvije pravo bitje, človeški individuum. Zaradi tega pa je vpliv noseče ženske na izobraženega človeka nekam silen. In čim bolj je človek naobražen, tem večje je tudi njegovo spoštovanje do takih žena. Saj so v resnici blažene.

V bitju v materinem telesu so dani torej že vsi pogoji za poznejši razvitek. In če bi bila vzgoja to, kar bi morala biti, bi se morala začeti že tedaj. To se pravi, žena, ki se čuti nosečo, bi morala uravnati vse svoje žvljenje tako, da bi ji ne bilo treba pozneje nikdar razmišljovati, če morda ni sama kriva, da je njen novorojenček tak in tak. Ali to je silno težavno in tudi malo je žená, ki se zavedajo teh prvih dolžnosti do svojega otroka. Zato pa stori svoje narava, ta vzgojiteljica vseh vzgojiteljev.

Narava začne vzgojevati bitie v materinem telesu takoj v njegovem početku in razvija ga tako dolgo, da mu postane prvotni dom preozek in si želi obširnejšega. In ga dobi. Narava mu odpre vrata v pestri svet. Prvi vzklik novorojenčka nam naznanja, da se novorojenček ne počuti dobro v tem pestrem svetu. Ali narava se ne meni za njegove proteste, prisili ga, da se polagoma privadi vsemu in da zasije na njegovem obrazku oni blaženi nasmeh, v katerem vidijo matere odprto nebo.

Narava vendar ne vzgaja hitro, tako kakor sem pravkar napisal. Koliko časa mine, da se privadi telesce novorojenčkovo novi toploti! Koliko, da se privadi oko svetlobi, uho glasu, nos vonju, jezik okusu, koža čutenju in udje gibanju! A vse to je šele zunanja vzgoja! Narava pa tudi notranje vzgoje ne pozabi. Ona sili pljuča dihati krvni obtok krožiti, želodec prebavljati in črevo odstranjevati prebavljeno hrano. In ta obilica del utrdi novorojenčka. Zato zaspi. Pa tudi spanje je vzgojno sredstvo naravino. Ona utrja z njim duha in sili možgane k razvitku. Speči otrok je tajna, ki bi se ob njej moral zamisliti vsak vzgojitelj.

Omenil sem, da vzgaja narava počasi. Pomislimo, koliko moramo vaditi ude, preden jih utrdimo toliko, da začno samostojno delo! Posebno nog si otrok ne utrdi kmalu. Kolikokrat pade, preden more hoditi sam! Toda ti padci niso tako nevarni kot padci v poznejšem življenju. Zaradi tega ne nosite otrok preveč na rokah! Otroci, ki jih vedno nosimo, izhodijo mnogo pozneje in se navadijo lenušva, ki jim je v poznejšem življenju tolikokrat usodepolno. In človek tudi ni ustvarjen, da bi ga nosili skozi življenje drugi; ustvarjen je, da hodi sam! Blagor tistemu, ki ga skozi življenje ne pehajo drugi!

Vse, kar sem govoril dosedaj, se tiče telesne vzgoje. Sedaj pa se hočem pomuditi nekoliko tudi pri duševni vzgoji.

2.

Ne strinjam se s tistimi, ki trdijo, da so otrokovi možgani nepopisana tablica. Otrokovi možgani niti tablica niso! Tablico mora narediti šele narava sama in potem šele lahko pišemo nanjo. In kako gre to počasi! Mnogo časa mine, preden se začne otrok sploh zanimati za stvari, ki ga obdajajo. In še več časa mine, preden začne po njih segati, jih imenovati, razlikovati in spoznavati njih posameznosti in doumeti naposled, da je tudi on sam bitje neke velike celote, nad katero vlada nekdo, ki je višji nego vse druge stvari. In končno govor in razum! Res je, da otroku mati ali varuška kažeta in imenujeta različne stvari, toda govor mora najti sam. In koliko truda in napora je treba že do besedice, kaj šele do zveze besed v stavke in teh v odstavke! Z govorico se razvija tudi razum in čustvo. Otrok začne ljubiti tiste, ki so mu v vedno postrežbo, začne ločiti dobro od hudega in povpraševati tudi po tistem, ki je ločil dobro od hudega. In tu vidimo oni velikanski razloček med človekom in živaljo. Čeprav bi človeka ne vzgojevali, bi ne ostal žival, ker so mu že v semenu dani vsi pogoji do nadaljnjega razvitka, do razvitka nad vsako žival. Toda do človeka v pravem pomenu besede se pa brez vzgoje ne more razviti. Zakaj njegove duševne zmožnosti moré živalski nagoni. Torej vzgoja je potrebna na vsak način; zakaj brez vzgoje dobimo bitje, ki ni ne žival ne človek, temveč nestvor stvarstva.

Mnogo lažja, hitrejša in uspešnejša bi bila vzgoja, če bi se roditelji bolj zanimali za otroke v njih nežni mladosti in bi jim znali čitati iz obraza in oči njihovo dušo. In čitati moramo znati, ako hočemo vzgojevati; zakaj čas igranja, ko začne otrok že sam kazati svojo iznajdljivost, je še daleč. Kdor začne vzgajati šele takrat, je zamudil mnogo, če ne vsega; zakaj takrat se že pokažejo tudi strasti, ki jih je treba krotiti, česar bi ne bilo treba, če, bi znali v pravem času čitati otroku iz obraza in oči. In to je najvažnejše, če ne vse, pri vzgoji otrok; zakaj s tem že lahko zasledujemo temperamenta, brez poznanja katerih ni možna nobena vzgoja.

Ker dobi vsak človeški individuum že s semenom vse pogoje za nadaljnji razvitek, bi mlatil prazno slamo, ako bi dokazoval, da je vzgoja res potrebna in da je tudi mogoče vsak posamezni človeški individuum vzgojiti v človeka, ki bo nekoč dober član človeške družbe, zdrav na duši in na telesu. In s tem sem začrtal snov, o kateri hočem razpravljati dalje. Moj namen je torej, govoriti o telesni in duševni vzgoji otrok, pri čemer hočem ostati, kakor že naslov moje razprave pove, pri vzgoji v najnežnejši detinski dobi.

(Dalje prihodnjič.)

IZ NAŠE ZGODOVINE

Janko Sotošek:

Slovani v pradomovini

Slovani pripadamo veliki jezikovni skupini Indoevropecev (Indogermánov), ki naseljujejo del Azije in skoro vso Evropo in ki so se v teku stoletij razširili tudi po obeh Amerikah, Avstraliji in v delih Afrike in Polinezije. K Indoevropecem prištevamo razen Slovanov Inde, Irance, Armence, Balte, Italce, Tračane, Ilire, Kelte, Grke in Germane. Na njih medsebojno sorodnost kaže predvsem jezik. V indoevropski pradomovini, ki jo je po vsej verjetnosti iskati nekje v severnem delu Evrope, so govorili vsi ti narodi en jezik in tvorili en narod. Odtod so se posamezne skupine, med katerimi so se razlike s časom vedno bolj večale, razselile najkasneje v začetku bronaste dobe.

Glede pradomovine Slovanov obstajata v glavnem dve teoriji, sarmatska in balkanska. Verjetnejša je prva, ki stavlja najstarejša slovanska bivališča na prostrane ravne predele severno od Karpatov med rekami Vislo, Dnjeprom, Dnjestrom in zapadno Dvino, torej v današnje vzhodno Poljsko in zapadno Rusijo. Ozemlje, ki so ga naseljevali stari Slovani je močvirno, pokrito z gozdovi in na gosto prepreženo s stoječimi in tekočimi vodami. Zemlja je razmeroma ugodna za poljedelstvo in živinorejo, v gozdovih je dosti divjačine in v vodah obilo rib. Najvažnejše prometne poti so reke z lahkimi prehodi iz enega rečja v drugo. Sosedje Slovanov so bili na zapadu Germani, na severu Balti (Litavci, Leti in Prusi), na severovzhodu finska plemena, na jugovzhodu v stepah iranski narodi (Skiti) in na jugu v Karpatih Tračani. Značaj pokrajine, ki je bila najstarejša domovina Slovanov, se lepo vidi iz krajevnega izrazoslovja. Slovanski jeziki so namreč bogati izrazov za tekoče in stoječe vode, za studence in jezera, barja in močvirja, za gozdove, grmičevja in gaje, nasprotno pa je malo skupnih oznak za gore in hribe. To kaže na ravno, gozdnato in vodnato pradomovino, ne pa na stepsko pokrajino brez gozda ali na hribovite predele. Že vsled tega je balkanska teorija, ki stoji na stališču, da smo Slovani doma na Balkanskem polotoku, nesprejemljiva.

Že v prazgodovinski dobi so obstajale velike dialektične razlike v slovanskem jeziku in že takrat so se Slovani zaradi teh razlik delili na tri skupine: zapadno (Čehi s Slovaki, Poljaki, Lužiški Srbi in Polabski Slovani), vzhodno (Rusi in Ukrajinci) in južno (Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari).

Stari Rimljani so poznali Slovane preko Germanov in jih imenovali Venedae. Tega izraza, ki mu ne vemo izvora, Slovani sami niso nikdar

uporabljali, njegove sledove pa imamo še danes v nemškem označevanju za Slovence in Lužiške Srbe (Wenden, Winden; prim.: Slovenjgradec = Windischgraz itd.). Domače ime je Slovj eni, v ednini Slovj enin; ki je prvič zabeleženo pri nekem neznanem bizantinskem piscu iz 5. stoletja po Kr. Grki so imenovali Slovane Sklav enoi in po njih kasneje latinski pisci Sclaveni in Sclavi. Bizantinci so imenovali južnoruske Slovane med Karpati in ustjem Donave na zapadu do polotoka Krima na vzhodu Ante in jih opisujejo kot zelo številen in hraber narod ter poročajo o nasprotjih med njimi in drugimi Slovani. Anti so govorili isti jezik, imeli enako vero in običaje in poznal isto družabno ureditev kot ostali Slovani, tvorili so torej z njimi en narod.

Ni jasno, kaj naj bi pomenilo slovansko ime. Nekateri ga spravljajo v zvezo z litavsko besedo s a l a v a = otok. Potemtakem naj bi bili Slovani toliko kot otočani, seveda naj bi izraz veljal najprej samo za en del in se kasneje razširil na vse Slovane. Starejše teorije so razlagale besedo Slovan s s l a v o; Slovan naj bi torej pomenilo slavnega človeka, ali pa s s l o v o m, kar naj bi označevalo ljudi, ki govore v razumljivem jeziku. To tolmačenje se je zlasti opiralo na antitezo Nemci ali nemi ljudje, ki govore nerazumljiv jezik. V znanosti sta ti dve razlagi (slava in slovo) popolnoma zavrženi.

Viri opisujejo Slovane kot visoke in močne ljudi rdečkaste barve, kože in las. Bili so marljivi in zelo utrjeni. Bolje kot ostali narodi bele barve so prenašali vročino, mraz in dež, pomanjkanje obleke in hrane. Bavili so se največ z živinorejo in poljedelstvom. Hranili so se se poljskimi pridelki, ribami, mesom divjačine in domačih živali in sadjem, pili so mleko, medico in pivo, zvarjeno iz ječmena. Stanovali so v preprostih, iz lesa in blata zgrajenih kočah. Okrog hiš se je širil vrt in dvorišče, ki so ga obdajala gospodarska poslopja. Vasi so ležale največ ob rekah in bile zelo oddaljene med seboj.

Zgodovina nam poroča o Slovanih kot svobodoljubnem in ponosnem narodu. Na veliko samozavest kažejo besede slovanskih vodij avarskim poslancem, ki so zahtevali od njih pokorščino in davek: »Kdo izmed ljudi, katere grejejo sončni žarki, je tako ustvarjen, da bi nas mogel pokoriti. Vajeni smo vladati drugim, ne pa da drugi vladajo nam!« Posebno razvita je bila pri njih gostoljubnost. Zgodovinarji posebno hvalijo čisto zakonsko življenje starih Slovanov in vzorno zvestobo njihovih žena, katerih položaj je bil mnogo bolj ugoden kot pri drugih narodih. Slaba lastnost naših prednikov je bila prevelika udanost pijači, še večje zlo pa je bila nesloga.

Osnova družabnega življenja je r o d b i n a (zadruga), ki so jo tvorili najbližji krvni sorodniki. Z združenim domom je upravljal najstarejši ali najsposobnejši član. Glavno premoženje je predstavljala živina in povsem prirodno je pohlep po pomnožitvi tega blaga bil povod za ropanje in spore s sosedi. Mnogo manj je bila vredna zemlja, ki je je bilo dosti.

Iz rodu so nastala bratstva in iz bratstev plemena z župani na čelu. Plemena so živela svobodno in niso trpela nad seboj močne vladarske oblasti, kajti med Slovani ni bilo stanovskih razlik; vsi so bili enaki in so živeli v demokraciji, zato tudi niso imeli organiziranih držav. Župani zapovedujejo le v manj važnih zadevah, sicer pa odloča zbor naroda.

Slovani niso bili vojaški narod, toda napadeni so se hrabro in vztrajno borili. Bojevali so se peš, zato jim je bila na odprtem polju daleko nadmočna konjica Hunov, Avarov in drugih nomadskih narodov. Glavno orožje je bil lok z zastrupljenimi puščicami, dolgo kopje in kratka, za metanje pripravna sulica. Nekateri so nosili težke lesene ščite, oklepa pa niso poznali. Neradi so se borili na odprtem, bolj jim je ugajal močvirnat in gozdnat svet, kamor so se umaknili, ako jih je napadel sovražnik in so ga skušali zvabiti v past. Izvežbani so bili v nenadnih, zlasti nočnih napadih. Bili so tudi dobri mornarji in imeli čolne, izdolbene iz enega debla. Ujetnikov niso držali v doživljenjski sužnosti, temveč so jim po določenem času vrnilo svobodo.

V sredini večine slovanskih žup, ki so bile omejene z gozdovi ali močvirji, je stalo utrjeno središče, imenovano grad. Postavili so ga v močvirje ali na grič in ga utrdili z rovi, nasipi in palisadami. Tu niso živeli temveč so se zatekali vanj le v primeru potrebe, ako so se morali umakniti pred premočnim sovražnikovim napadom. Dalje so se tu zbirali ob verskih praznikih in sodnih dnevih, zato so zgradili v njem le verski hram in pa bivališče za župana. V gradu se je širil tudi trg, kjer se je prodajalo in kupovalo, na njem so se sestajali tudi zbori glavarjev vsega plemena. Kesneje so se začeli okoli gradu naseljevati trgovci in obrtniki.

O verstvu starih Slovanov je le malo zanesljivih podatkov. V glavnem so oboževali prirodne sile. Razen manjših božanstev, plemenskih in rodbinskih zaščitnikov, so poznali vrhovnega boga (mogoče Perun), ki vlada vsemu svetu, gospodari streli in je stvarnik vsega živega, tudi ljudi in nižjih božanstev. Med temi je sonce (mogoče Dajbog) izvor vsega dobrega na zemlji, še nižji so zmaji in vile. Boginje človekove usode so vrle rojenice ali sojenice. Na bogove se obračajo z molitvijo in žrtvami poljskih pridelkov in živali. Duša (nav) je neumrjoča in po telesni smrti človekovi nadaljuje v raju tako življenje, kot ga je živel pokojnik pred svojo smrtjo. Zato so se Slovani raje ubijali kot da bi se dali zaslužniti. Mrtvece so sežigali ali jih pokopali in jim dajali v grob njihove najljubše stvari.

Povsem naravno je, da so bili stari Slovani na zelo primitivni stopnji kulture, kajti temelj višje civilizacije je blagostanje. Kjer tega ni in se mora človek boriti le za vsakdanje najnujnejše življenjske potrebe, se ne more razviti višja kultura. Slovanska pradomovina je bila hladna in močvirna, pokrita največ z močvirji in gozdovi, torej revna in kot taka nikakor ni ugodno vplivala na kulturni nivo naših prednikov, ki pa so

vendar stalno napredovali zaradi tesnih odnosov z germanskimi, iranskimi in kesneje tudi turanskimi plemeni, na kar kažejo tudi mnoge besede v slovanskih jezikih.

V zgodovini so se pojavili Slovani razmeroma pozno. Prvi narod, s katerim so prišli v stike, so bili Skiti, ki so ob koncu 8. stoletja pr. Kr. pridrli iz osrednje Azije v severno črnomoško primorje, začeli odtod prodirati proti severu in si pokorili nekatera slovanska plemena. Bili so nomadski pastirji in lovci, ki so tvorili zapovedujočo vojaško plast nad podložnimi narodi. V 4. stol. pr. Kr. je njihova moč pričela upadati, ko so začeli prodirati v južno Rusijo njim sorodni iranski Sarmati in jih končno potisnili v Dobrudžo. Takrat je prišel del Slovanov pod oblast Sarmatov.

Zelo zgodaj so se spoznali Slovani z Grki, ki so osnovali svoje kolonije (svobodna trgovska mesta) ob ustju Dnepra in Dnjestra. Prvi opisuje Slovane v 5. stol. pr. Kr. znameniti grški zgodovinar Herodot. V rimsko literaturo pa so prišle prve vesti o tem delu Evrope zaradi trgovine z jantarjem. Rimski zgodovinar Ptolomej v 2. stoletju po Kr. šteje Slovane med največje narode, Tacit iz 1. stol. po Kr. pa govori o njih kot roparjih, ki se klatijo po gozdovih in močvirjih med Germani in iranskimi Sarmati na eni, in Tračani ter Finci na drugi strani.

V 3. stol. pr. Kr. je bojevito germansko pleme Bastarnov udarilo iz pokrajin ob Baltskem morju proti jugu in prišlo do ustja Donave in v črnomoško primorje, kjer je prišlo do prvih zgodovinsko izpričanih bojev med Germani in Slovani, ki so podlegli. Vpliv Bastarnov na Slovane je bil močan. Dali so ime Karpatom, odkoder izvajajo nekateri besedo Hrvat. Keltski Danuv so izpremenili v Dunav. Istočasno, ali le malo kasneje, so prišli z zapada do današnje Besarabije na vzhod keltski Volki, ki so jih Bastarni imenovali Walh, iz česar so Slovani napravili Volke ali Vlahe. To ime so prenesli kasneje na romanizirane sosede na jugu in jugozapadu in končno na vse Romane.

Bastarni in Kelti so se v teku stoletij izgubili med številnejšimi Slovani, zato pa so prišli najkasneje v 3. stol. po Kr. germanski Goti iz krajev ob spodnji Visli in osnovali med ustjem Donave in Dona svojo državo. Slovani okoli Karpatov, ob zgornji in srednji Visli, Bugu, Pripetu in Dnjestru so prišli pod vrhovno oblast Gotov in pod njihov kulturni vpliv. Njihova država je kmalu razpadla na vzhodno ali ostrogotsko in zapadno ali vizigotsko. Ko se pa pojavijo na vzhodnih mejah ostrogotske države Huni, se upro Gotom Anti, ki pa so bili končno premagani. Toda l. 375. navale Huni na Ostrogote, jih potolčejo in jim uničijo državo, Slovani pa pridejo pod hunsko vrhovno oblast. S tem važnim dogodkom se konča temna prazgodovinska doba Slovanov, ki vstopijo v zgodovino. Takrat se začne premikanja južnih Slovanov iz pradomovine na Balkanski polotok.

Josip Vandot:

Stari pristan

1.

Točno ob deseti uri zvečer je zavozil potniški vlak na razborško postajo. Iz njega je stopilo le pičlo število potnikov, ki so naglo zdrveli proti izhodu, oddali tam svoje vozne listke in so za ograjo utonili v temi. Le enemu potniku se ni prav nič mudilo. Počasi je šel preko medlo razsvetljenih tirnic in je obstal pri vratih prometne pisarne. Vlak se je premaknil in počasi oddrdral s postaje. S svetiljko v roki se je približal postajnemu poslopju prometni uradnik in se je ustavil, ko je zagledal čakajočega potnika.

»Dolžan sem,« je rekel potnik. »Prometnik, premeščen s Kamna v Razborje.«

»O, vi ste,« je odvrnil prometni uradnik in mu prožil desnico. »Čakali smo vas že včeraj. Moje ime je Brdajs. Le stopite v pisarno, če se vam preveč ne mudi v trg.«

Naglo se je pognal čez nizki prag in Dolžan je stopil za njim. Brdajs je bil še mlad in njegov obraz je bil skoro dečji in videlo se mu je, da šele nekaj dni samostojno opravlja službo. Radovedno je premotril svojega novega tovariša in se je smehljaj v zadregi, ker ni vedel prav, kako bi z njim govoril. Dolžan je bil sicer še mlad, a Brdajs je vendarle spoznal, da mu ne manjka dosti do tridesetih. Bil je visok, a se je držal nekoliko upognjeno. Obraz mu je bil prijeten, brki pristriženi, goste, svetle lase pa je imel počesane nazaj.

»Ali bi mi znali povedati, kje bi dobil za nocoj prenočišče?« je vprašal Dolžan mladega tovariša. »Preteklo noč sem bil v službi, pa bi se nocoj rad pošteno spočil.«

»O, če ni hujšega, le bodite brez skrbi,« se je nasmehnil Brdajs. »Pod postajo je restavracija »Stari pristan«. Tam je za vas že vse pripravljeno. Samo do gospe se obrnite.«

»Hvala, tovariš,« je rekel Dolžan. »Nočem vas dalje motiti. Lahko noč!«

Segla sta si v roke in Dolžan je odšel iz pisarne. Pri izhodu je stal še vedno vratar, kakor da čaka vprav na njega. Ta vratar je bil debelušen človek in majhen, da je z glavo le za ped segal nad ograjo. Ko se mu je Dolžan približal, se je strumno odmaknil od izhoda in mu napravil prostor. S prsti je segel do čepice in ga molče pozdravil.

Zunaj postaje je gorela samo ena svetiljka. A vendar je zadosti razsvetljevala klanček, ki se je položno spenjal od ceste do postaje. Cesta

sama pa je bila svetla od luči, ki so svetile skozi okna dolgega, eno- nadstropnega poslopja, ki se je dvigalo ob cesti pod postajo.

»To je gotovo ‚Stari pristan‘, moj novi dom,« si je dejal Dolžan in se ustavil na cesti. Ogledoval si je hišo, ki se mu je v temi zdela naravnost ogromna. Pritlična okna na levi strani so bila razsvetljena, skozi nje je prihajalo nedoločno hrumenje, ki pa se je izpremenilo v glasen, bučen smeh prav tedaj, ko je Dolžan obstal pred poslopjem.

»Vesela družba je zbrana tu notri,« je pomislil in stopil naglo čez prag. Odprl je v veži prva vrata in zagledal prostorno, čedno gostilniško sobo, ki pa je bila skoro prazna. Le trije postarni pivci so sedeli tam v kotu in stiskali glave skupaj. Dolžan je šel naprej, da bi videl, kaj se godi v drugi sobi in da bi se tam vsedel in nekaj povečerjal, ker je bil lačen. Odprl je duri in za trenutek obstal na pragu. Videl je obširno sobo, ki je bila skoro dvorana. V ospredju in v sredini so bile vse mize zasedene. Glasno govorenje je šumelo po dvorani in Dolžanu se je zazdelo, da vsi ti ljudje praznujejo nocoj nekaj, o čemur nima niti pojma. A danes ni bil razpoložen za nobeno stvar, ker se je čutil utrujenega še od včerajšnje nočne službe. Zato je naglo zaprl vrata in se v prvi sobi vsedel za samotno mizo.

Skozi sobo je šla drobna, gibčna natararica. Zagledala ga je in se ustavila pri njegovi mizi. Naročil je večerjo in jo vprašal po gospe.

»V kuhinji je,« je odvrnilo dekle in se posmejalo kdove zakaj. »Jelite, vi ste pa gospod Dolžan? O, prav, da vas vidim jaz prva...«

In se je že zasukala na peti in odbrzela skozi vrata v kuhinjo. Dolžan je pogledal za njo in se veselo posmehnil. »O, če so v Razborju vsi ljudje takšni kot ta deklíč, mi pa v resnici ne bo tu nič hudega,« si je rekel zadovoljen in čakal.

A čakal ni niti dve minuti, že je bila natararica spet pri njegovi mizi in je predenj postavila jed in pijačo. Gledala ga je radovedno, a ni rekla ničesar, ker v resnici ni vedela, kaj naj mu poreče. Dolžan ji je pogledal v bistro, žive oči in jo pogladil po roki.

»Kako vam je ime, gospodična?« jo je vprašal z najprijaznejšim glasom, ker mu je bilo dekle resnično všeč.

»Kakšna gospodična!« ga je zavrnila in je zamahnila z roko. »Cilka sem in nič drugega.«

A že se je okrenila kot veverica in odhitela v dvorano. Dolžan se je lotil večerje in je hlastno jedel, ker se je domislil, da ves dan ni zaužil poštene jedi. Natočil si je vina v kozarec in ga izpil z žejnim požirkom. Bil je z večerjo pri kraju, ko je stopila gospodinja iz kuhinje. Dolžan je vstal in se ji predstavil. Ženska je bila velika in močna, v grudih skoraj premočna. Iz okroglega, polnega obraza je puhtelo zdravje, iz sivih, s temnimi trepalnicami zasenčenih oči je silil večer smehljaj, za katerim se je skrivala neka dobrohotnost, ki pa je na vsak način hotela, da ostane

neopažena. Gospodinja je bila le malo čez trideset in je bila še vedno polna bohotne, mladostne lepote. Njen glas je bil iskren, dasi je pri nekaterih zlogih udarjala iz njega komaj slišna hripavost, ki pa se ji je samo prilegala.

»Dobro došli, gospod Dolžan,« je govorila prijazno. »Mislili smo, da pridete že včeraj in smo vam pripravili sobo v hišici onkraj ceste. Tam boste imeli mir in upam, da boste zadovoljni. Tudi vaš tovariš, ki je včeraj odšel na novo službeno mesto na Štajersko, je stanoval tam tri leta. Bog daj, da bi vi ostali še delj pri nas.«

»Dal Bog, gospa!« je odvrnil Dolžan veselo. »Sicer ne poznam vašega kraja še prav nič, a verjemite mi, da so bili prvi vtisi najboljši. Upam in mislim, da se uživim kar najhitreje.«

»Le brez skrbi bodite,« se je smehljala gospodinja s svojim prijetnim smehljajem. »Družbe vam ne bo manjkalo. Sai slišite šunder tamle v drugi sobi. Danes je četrtek. V četrkih pa se zvečer zbere pri nas vse, kar je boljšga v trgu. Veste, prijateljska zabava in tako dalje... Nekateri med njimi so prav prijetni ljudje. No, pa boste že sami videli, ko jih spoznate... Toda, ali vam ni dolgočasno, da sedite sami tukaj? Vem, da vam nocoj ni za družbo, ki se zabava v dvorani. Ali ne bi stopili malo v kuhinjo? Tam je samo moj mož in stari stotnik in mladi Francelj. Jako bodo veseli, da vas spoznajo.«

Dolžan si ni dal prigovarjati in je šel za njo v prostorno, bleščeče razsvetljeno kuhinjo, kjer se je okrog ognjišča vrtelo nekaj žensk, opravljenih v široke, bele predpasnike. Zrak je bil vzdušljiv in vroč, a vendar je dihala po vsem prostoru neka domačnost, ki je vplivala blagodejno na človeka. V kotu, daleč od ognjišča je stala pogrnjena miza, za katero so sedeli trije ljudje. Skozi veliko, odprto okno je prihajal hladni nočni zrak, da se tu skoro prav nič ni čutilo kuhinjske sopare. Dolžan se je ustavil pred mizo in gospodinja ga je predstavila. Segli so si v roke in so ponudili Dolžanu stol.

Gospodar »Starega pristana«, gospod Potokar, je bil človek velike rasti, širokopleč in koščen. Vse na njem je kazalo, da je bil prejšnja leta obilen, a je zaradi bolezni popolnoma shujšal. Nosil je dolge, košate brke, ki so pa že posiveli. Obraz mu je bil upadel in poln gub in razk in izza dolgih, črnih trepalnic so se mu svetile modre oči, kakor da so še vedno lačne tistega življenja, ki ga more dajati in uživati samo mladost. Njegovo govorenje in ponašanje sta z vsako potezo pričala, da je gospod Potokar potomec plemiške rodbine, ki pa je v očitnih razmerah pač le z žalostjo zavrgla staro plemstvo.

Kraj njega je sedel debelušen in plešast starec, ki ga je gospodinja predstavila Dolžanu kot gospoda Emerika Žiberta, starega avstrijskega stotnika v pokoju. Žibertov obraz je bil ves zalit in zabuhel. Višnjavkasta barva na njegovih napetih licih je razločno kazala, da je bil gospod stot-

nik in da je še vedno velik prijatelj dobre kapljice. A kljub svoji ogromnosti in navidezni robotosti je moral biti gospod stotnik dober človek, zakaj njegove drobne oči so gledale prav prijazno izza zalitih lic in nabreklega čela.

Na drugi strani pa je sedel droben, še mlad fant. Oblečen je bil v črno obleko in je nosil brezhibno kravato. Obraz mu je bil zagorel in gladko obrit. Kraj ustn sta mu bili načrtani dve komaj vidni črti, ki bi jih človek na prvi pogled smatral za znak skrite srčne zagrenjenosti, a so nazadnje kazale le rezko energijo, ki je je bil fant poln na zunaj in na znotraj. Oči mu Dolžan ni mogel videti, ker je nosil fant z zlatom obrobljen ščipalnik. Gospodinja ga je predstavila za Franceta Goričarja, pripravnika na glavarstvu, in Dolžanu je ta lepi fant že na prvi pogled ugajal.

Govorili so vsakdanje reči, o kakršnih se pač ljudje pogovarjajo pri prvem srečanju. Govoril je seveda večinoma samo Potokar, ker je bil stotnik zaspan in očitno napol pijan. Zabuhlo lice mu je postajalo vedno bolj višnjevo in se je pričelo svetiti, ker je stotniku prihajalo vroče. Gospodinja se je vrnila k štedilniku, France Goričar pa je strmel v mizo in se prav nič ni vtikal v razgovor.

»Ali ste lovec, gospod Dolžan?« je Potokar vprašal nenadoma.

»Oh, tako po vrhu,« je odvrnil Dolžan. »V življenju sem menda ustrelil tri zajce.«

»Hase — lepor — zajac — zec,« je zabrundal stotnik Žibert in se z rokama obrisal po znojnem licu.

»No, da ste le naš,« je nadaljeval Potokar. »Veste, zelena bratovščina je v Razborju jako močna. Skoro bi rekel: kar leze ino grede, vse je njeno. Imamo pa tudi nad vse krasne revirje, posebno se lahko pohvalimo z divjimi petelini...«

»Auerhahn — divji petelin — prokleti cigan,« je spet zabrundal stotnik Žibert in si pomencal krmežljave oči.

»Jutri vam pokažem svoje trofeje, če vam bo količkaj prav,« je govoril Potokar, ne da bi se menil za stotnikovo godrnjanje. »Lahko se pohvalim, da sem bil dober lovec. Zakaj sem pa tudi načelnik razborške zelene bratovščine? In še danes bi se ne bal niti leva, ako bi ga srečal v razborških šumah. Da me ni lani pograbila prokleta bolezen!«

»Löwe — leo — lev, ki išče, koga bi požrl,« se je vzdramil stotnik in zamahnil z roko.

A Potokar ga ni poslušal. Zgrabil je čašo, do vrha napolnjeno s črnim vinom, in jo izpraznil na dušek. France Goričar se je vznemiril in je iztegnil roko, kakor da bi hotel Potokarju izpuliti kozarec iz roke. A je bil prepozen.

»Gospod Potokar, nikar!« je rekel resno, skoro žalostno. »Škoduje vam...«

A Potokarju so se zasvetile oči in je jezno zamahnil z desnico. »Škoduje, škoduje,« je oponesel mladega fanta. »Vrag si ga vedi, kaj vse mi

«ponašate, da mi škoduje. Jaz pa vem, da mi ni nič. Leva bi prevrgel, pa mi naj škoduje ta borni kozarec?»

»Becher — porculum — kozarec in jaz ubogi starec,« je rekel tedaj stotnik prav razločno.

A Potokar mu ni odvrnil ničesar, temveč je hipoma stisnil obe dlani k čelu. Gube na njegovem obrazu so se povečale in se stisnile še huje. Zastokal je komaj slišno in se nagnil nad mizo. Njegova žena je zapazila njegovo kretnjo. Naglo je prihitela k mizi in mu položila roko na glavo.

»Kaj ti je, Frice?« je vprašala v skrbeh.

A Potokar je sunkoma dvignil glavo. »Nič mi ni,« je rekel. »Nekaj mi je šinilo skozi možgane. Predolgo sem pokonci. Bolje bi bilo, da bi že spal. Truden sem, nič drugega mi ni...«

Počasi se je dvignil in voščil lahko noč. Žena ga je prijela pod pazduho in ga odvedla iz kuhinje. Dolžan je pogledal Goričarja, ta pa se je nemirno zganil in dejal: »Bolan je. Lani ga je zadela kap in se je komaj izmotal. Zdravniki so mu prepovedali piti. A ne zdrži. Javno se pač ne upa dotakniti čaše. A vem, da pije skrivaj. Saj ste videli pravkar, kako ga je premagala izkušnja.«

Dolžanu je bilo žal Potokarja, ki se mu je priljubil že prve trenutke. »Škoda bi ga bilo,« je rekel. »Sicer ga ne poznam, a vseeno se mi zdi, da mora biti krasen človek.«

»Krasen, to je še premalo rečeno,« je odvrnil Goričar. »To je mož, ki ga je v meso prelila dobrota sama. Razen lovskih kvant ne najdete na njem nobene napake. In samo zaradi svoje dobrote je zabredel v lahko-miselnost. Pa gre navzdol on sam in tudi njegovo posestvo. In bogve kako še vse pride.«

S komicem se je naslonil ob mizo in gledal molče v polni kozarec. A hipoma se je vzravnal in nadaljeval: »Saj boste stanovali v hišici onkraj ceste? Tudi jaz imam tam sobico, ki je tik vaše. Seveda je bolj skromna od vaše. Pa greva lahko kar skupaj, ako vam je ljubo. Pozno bo že.«

»Vinum — vinum — vinum,« je zvonil in bingljaj z glavo gospod stotnik, ki ga je vendarle moral imeti precej tam za oznojenim čelom. Dolžan ga je pogledal in zmignil z rameni. Že je hotel Goričarju nekaj pošepetati, a tedaj je stopila gospodinja v kuhinjo. Poprosil jo je za ključ od sobe in se poslovil, izgovarjajoč se, da prejšnjo noč ni prav nič spal.

»No, pa lahko noč,« se je posmejala gospodinja. »Glejte, da se vam bo kaj prijetnega sanjalo. Sanje prve razborške noči se navadno uresničujejo, posebno, če se mlademu človeku v njih prikaže lepo dekle.«

Dolžan in Goričar sta stopila na cesto. Gosta megla se je bila razlila po dolini in iz megle je vel vlažen hlad. Iz dvorane so še vedno zveneli veseli glasovi in bučen smeh, ki pa je utihnil, kakor da ga je nekaj pretrgalo. Nekdo je pričel peti, pritegnila sta mu še dva glasova, in hipoma je pelo vse v dvorani. Goričar je obstal pred vežnimi durmi in jih

odprl. Prižgal je svečo in stopal pred Dolžanom po ozkih, lesenih stopnicah, ki so vodile do tesnega hodnika.

»Tu je vaša soba,« je rekel in pokazal na belo pobarvana vrata nedaleč od stopnic. Dolžan jih je odprl. V sobi je prižgal svetiljko, stoječo na pogrneni mizi, in se razgledal po sobi. Bila je priprosto, a vendar okusno opremljena. Na steni je visela samo ena slika. Predstavljala je mlado dekle z dolgimi kitami, sramežljivimi očmi in bujno razcevelimi prsi. Obraz je bil lep in iz njega je dihala vsa nedolžnost mladih let.

Dolžan je ogledoval sliko in se kar ločiti ni mogel od nje. »A kdo je to?« je vprašal naposled.

»Naša gospodinja,« je odvrnil Goričar in se je posmehnil. »Iz tistega časa, ko jo je Potokar iztaknil gori med jablaniškimi hribi. Krasotica je bila, to pravijo vsi. No, zaradi lepote se pa še danes lahko postavlja in se brez skrbi kosa z marsikatero mlajšo. Bogme, človek jo mora imeti rad.«

Obrnil se je in odšel. A na pragu se je še ustavil in rekel: »Gospod Dolžan, gospodinja vam je dejala nekaj o sanjah v prvi noči. Ni vam treba sanjati o dekletu. V Razborju že živi dekle, ki gotovo prav zdajle sanja o vas, ki vas še ne pozna. Zato pa vam ni prav nič treba, da sanjate o nji.«

Dolžan ga je pogledal začuden in hotel nekaj reči. A Goričar se je zasmel veselo. »Lahko noč, gospod Dolžan, in dobro spite,« je dejal in pogledal Dolžana s svojim bistrim pogledom. »Ko pojdem zjutraj v urad, potrkam na vaša vrata, da slučajno ne zaspate osme ure.«

Zaprli je durji in odšel v svojo sobico. Dolžan je pogledal še enkrat na sliko, zdaj pa že od bližje. »Lepo dekletce je,« si je rekel. »Ni čuda, da se je Potokar razvnel, ko jo je zagledal. Še drugi bi se razvneli. Blagor Potokarju...«

A zmajal je z glavo in se pričel slačiti. Upihnil je luč in se vlegel v posteljo. Pričel je razmišljati o današnjem dnevu, o slovesu od Kamna in o svojem prihodu v Razborje. A že čez dve minuti so mu opešale misli in prevzel ga je globok spanec. Toda v spanju še sanjati ni utegnil, ker je bil preveč utrujen.

Prebudilo ga je glasno trkanje. Dvignil se je napol in si mel oči. Solnce je lilo skozi dve nezagrneni okni svoje jutranje žarke, da je bilo po sobi čudovito svetlo. V tej svetlobi pa je drhtela slika tam na steni, kakor da je živa. Dolžan je skočil s postelje in si oblekel hlače. Naglo je stopil k vratom in jih odprl.

Zunaj je stal Goričar, prepaden in bled. Brisal si je ščipalnik in govoril zmeden: »Nesreča se je zgodila sinoči kmalu po polnoči... Potokar je umrl...«

Dolžan se je zavzel. »Ali je mogoče?« je vprašal prestrašen. »Saj še ni bil tako pri koncu s svojimi močmi. In tako nenadoma... Ali je mogoče?«

»Kap ga je zadela vdručič,« je nadaljeval Goričar. »Kar otrpnil je in se ni zavedel več. Zdravnik je bil sicer takoj pri njem, a mu ni mogel več pomagati. Samo še njegovo smrt je ugotovil.«

Goričar se niti ni poslovil, ker se mu je mudilo v urad. Dolžan pa se je počasi napravljal in bilo mu je težko in bridko pri srcu, dasi je bil videl Potokarja samo enkrat. Žal mu je bilo moža, ki mu je ugajal že na prvi pogled, ker je spoznal takoj, da je v tem možu nekaj lepega in iskrenega, kar ne pozna ne hudobije ne človeške nizke hinavščine. In vse to lepo je v enem samem trenutku zasegla smrt in zdrobila z enim samim zamahom. In mož, ki je bil nekoč orjak se je zgrudil in postal nič, nič, kakor naidrobnejša stvar na svetu.

V Dolžanovi duši je zaključevala bolelost. Glej, s takim veseljem in s tako zadovoljnostjo je preživel prve ure v svojem novem kraju, da mu bodo ostale vedno v spominu. In je že mislil, da teh ur ne bo nikoli konec, da bodo mogoče še lepše in njegovo življenje bo potekalo tu tako lepo in mirno kakor še nikjer drugod. A že prvo jutro, ko se niti prebuditi ni utegnil, je prišlo razočaranje. Smrt mu je stopila na pot in mu s svojo grozo pokazala, da tiste namišljene ure vendarle niso tako lepe, kot je pričakoval.

Žalosten je stopil pred sliko in jo gledal, gledal. Solnčni žarki so se usipali naravnost po obrazu, ki je postal živo rdeč in je bil kakor z življenjem posut. Ustnice so se smehljale v kratkem smehljaju in oči so ga gledale zavzeto, kakor bi se čudile, da jo gleda s tako žalostnim pogledom.

(Dalje prih.)

ZADRUŽNI VESTNIK

Bolgarski zadrugarji v Beogradu.

V začetku decembra m. l. so se mudili v Beogradu predstavniki bolgarskega nab. zadrugištva: Peter Penčev, direktor Kooperativne centrale »Napred« in dr. Georgijev, predstavnik »Orient-eksporta«. Tekom razgovorov, ki so se vršili med njimi in predstavniki naše Zveze nab. zadrug drž. uslužbencev o vprašanju ustanovitve skupne balkanske centrale za nabavke (podobna centrala obstoji za skandinavske države), so bolgarski zadrugarji poudarjali, da je zadrugištvo na Balkanu nekako ločeno od Zapada in navezano samo nase. Zlasti Jugoslavija in Bolgarska morata v tem pogledu kar največ moči vzajemno sodelovati.

Šola za zadrugišno propagando. Nab. zadruga v Parizu je otvorila šolo za zadrugišne propagatorje.

Knjigo o psihologiji zadrugištva je izdal dr. Ljudevit Prohaska v Beogradu. Uvodne misli k tej knjigi prinaša avtor v decemberski številki »Zadrugarstva« pod naslovom: »Pokušaji za jednu psihologiju zadrugarstva«. Ideje, ki jih razvija avtor, nas bodo tem bolj zanimale, ker se v bistvu popolnoma zlagajo s pojmovanjem zadrugištva, kakor ga je tudi naš list v svojih ideoloških člankih vedno poudarjal.

Vse pojave v razvoju in napredku družbe, pravi avtor, lahko motrimo z dvojnega gledišča: kot vnanja (realistična) in notranja (psihološka) fakta.

Za znanstveno pojmovanje združništva je zgolj realistično gledišče nezadostno, ker ne more nikogar dovolj informirati o prošlih pojavih združništva, nikogar seznaniti z vsebino današnjega združništva, najmanj pa podajati izglede o njegovi bodočnosti.

Realistično motrenje ni moglo in ne bo moglo nikoli izgraditi ideologije združništva, temveč le več ali manj pozitivno pravo za obstoječe njegove zunanje odnose. V pogledu ideologije je realistično, torej vnanje motrenje združništva povzročilo pravo pravcato zmedo pojmov. Tako trde na pr. nekateri, da je združništvo po svoji narodi socialistično, zato, ker se v njem združuje v prvi vrsti proletarijat. Drugi sklepajo tako-le: Če deli združništvo dividende in poseduje privatno lastnino, je brez dvoma kapitalistično. In tako ostajajo mnogi (izvzeti tudi niso združni zakonodavci, torej pravniki in politiki) le pri zunanjih dejstvih in hočejo iz njih opredeliti združništvo in ga uvrstiti med ostale sodobne socialne in gospodarske pojave. Ne pomislijo, da so taki in podobni zunanji dejstvi večkrat rezultat čisto drugih činiteljev in nikakor ne izvirajo nujno iz bistva samega združništva.

Združna ideja ni socialistična, ni kapitalistična, marveč svojevrstna (sui generis) sinteza mišljenja o napredku človeške družbe, ki hoče v gospodarsko-socialnem pogledu vzgojno delovati. In njeno psihološko ozadje? ... »je jedna najvrednijih sinteza u razvitku čovečjega uma: sinteza predvidjanja, obogačenje uma čoveka da može predstaviti i osećati misli i osećanje drugih i ovim inventarom graditi na svojem blagostanju«. In na drugem mestu: »... zakonodavstvo ne vodi nikakvo ili vrlo malo računa o najodličnijim kvalitetama zadrugarstva: o velikoj vaspitnoj moći zadrugarstva za žilave narodne slojeve, o čudesnoj akciji zadrugarstva, da spreči ekonomsku nepravičnost, o jedinstvenoj sposobnosti zadrugarstva, da selekcijoniše čoveka za društvenu zajednicu.« — Ko nam

bo celo delo na razpolago, se bomo na avtorjeva nadaljnja izvajanja še povrnil.

IZPLAČANE POSMRTNINE V LETU 1935.

Članom in članicam

Štefančič Karol, zv.	Din	1.824-80
Korže Josip, zv.	„	1.000—
Rus Ivan, zv.	„	898-37
Lončina Konrad, zv.	„	1.043-50
Mikolič Martin, zv.	„	2.476-50
Milič Franc, zv.	„	1.069-25
Sajovic Ivan, del.	„	1.146-50
Lakota Elizabeta	„	530-40
Gošte Florian, del.	„	1.108-50
Zupan Neža	„	1.000—
Plahuta Ivan, zv.	„	1.823-60
Dr. Gregorič Viktor, čin	„	3.183—
Hirsch Ivan, upok.	„	684-50
Posavec Anton, zv.	„	1.538-20
Oman Ivan	„	2.020—
Sernec Lovro	„	849-66
Zakotnik Marija	„	514—
Čuček Ivan	„	2.293-75
Tifer Rudolf, zv.	„	1.484-95
Božič Franciška	„	1.162-75
Lesjak Janez	„	710—
Janša Franc, del.	„	200—
Baukman Karol	„	1.368-75
Jernejčič Franc, čin.	„	2.111-80
Povše Janez, del.	„	1.075—
Družnik Janez, del.	„	785-12
Pavlica Franc, zv.	„	3.606-75
Tesner Ivan, zv.	„	1.297-40
Svetič Marija	„	500—
Makovec Josip, del.	„	2.727-25
Jeretin Jože, zv.	„	481-50
Bunc Rudolf, del.	„	1.276-75
Vabič Ferdinand, del.	„	1.145-75
Vadnou Marjeta	„	660-75
Jajčnik Ivan, del.	„	719-75
Gorišek Josip, zv.	„	1.048-25
Šulgaj Ivan, čin.	„	300—
Robič Urban	„	718-50
Brdnik Jožefa	„	1.004—
Krivec Karolina	„	1.260-50
Lapajne Franc, zv.	„	1.684-75
Šprajcer Santko, del.	„	593-50
Babnik Marija	„	1.637-25
Lešnik Julijana	„	1.516-75
Kranje Anton, zv.	„	250—

Vabilo

na XII. redni občni zbor „Bajtar“-ja

zadruga železniških uslužbencev v Ljubljani, registrirane
zadruga z omejeno zavezo

ki se bo vršil

v nedeljo, 23. februarja 1936 ob 10. uri dopoldne

v suterenskih (kletnih) prostorih hotela »Metropol - Miklič« (nasproti
glavnega kolodvora) s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev letnega zaključka 1935.
4. Volitev 4 novih članov v načelstvo.
5. Volitev nadzorstva.
6. Raznosterosti.

Ako ob določeni uri občni zbor ne bi bil sklepčen, se vrši pol ure
kasneje nov občni zbor, ki je v smislu pravil sklepčen pri vsakem številu
navzočih članov.

V Ljubljani, dne 7. januarja 1936.

Načelstvo.

POPRAVEK K CENIKU ŠT. 1.

Za spodaj navedene predmete veljajo od 24. I. 1936. naslednje cene:

Sladkor kocke	kg	Din	15.—.
Sladkor v prahu	„	„	15.—.
Med cvetlični	„	„	17.—.
Limone	kom.	„	0'80.
Vanilija v šibikah	„	„	1'50.
Slaniki	„	„	2.—.
Drva v kolobarjih	„	„	4'25.

Na zalogi imamo prvovrstno domačo marmelado, ki jo prodajamo po
ceni Din 19.— za kg.

PREDAVANJE O ZADRUŽNIŠTVU

Članstvo opozarjamo na predavanje o zadružništvu, ki se vrši od
14. januarja dalje po radiu vsak drugi torek v mesecu od 18.40 do 19.
Predava univ. prof. dr. Fr. Veber.

Kurivo:

Prava zima se nam obeta šele sedaj. Še je čas, da se založite s kurivom. Na zalogi imamo dovolj zdravih in suhih bukovih drv ter kolobarjev.

Jabolka:

Zaloga lepih, zdravih zimskih jabolk se krči. Svetujemo, da jih nabavite takoj, dokler je cena še ugodna.

Esence za likerje:

vseh vrst prodajamo v steklenicah po 5 Din. Vsebina stekleničice zado-
stuje za 2 l dobrega likerja, ki si ga lahko sami pripravite doma. Liter
likerja Vas bo stal le ca. 25 Din. Navodila za izdelavo so nalepljena na
stekleničicah.

»Sted regulator«:

Vam donaša na obrestih letno 250 %. Prihranite si z njim najmanj 30 od-
stotkov kuriva ali 300 Din letno; ako ne verujete, vprašajte svojo sosedo,
ki Sted-regulator že dolgo uporablja. Zadruga ima na zalogi vse velikosti
po nizkih cenah.

Gospodinje!

Zelo učinkovito in blagodejno sredstvo proti prehladu, davici, angini
in obolenju na dihalnih organih je čaj z medom.

Med je najbolj redilno hranilo, ki pospešuje prebavo in ojačuje kri.

Matere!

Najbolj priporočljiva hrana za slabokrvne otroke je med. Najmanjša
količina koristi Vašemu otroku več kakor vsaka druga sladkarija. Zato
ne odrekajte svojim otrokom medu.

Med:

evtlični, žajbelnov, hojev in ajdov dobite v nabavljalni zadrugi ali pa pri
Čebelarški zadrugi, ki ga nadrobno razprodaja na Vodnikovem trgu v
stojnici št. 5 (za Mahrovo hišo).

Steklenice, vrečice, doze in drugo embalažo oddajajo člani večkrat v
nečistem stanju. Ker je nemogoče, da bi uslužbenci v navalu za čas termina
čistili omenjeno embalažo, se prav lahko pripeti, da se roba pokvari ali
pa vsaj izgubi dober okus. Naprošamo članstvo, da v bodoče pošilja le
dobro očiščeno posodo.

Zadrugarjem!

V letu 1936. bomo praznovali 15 letnico obstoja naše Nabavljalne zadruge. Četudi je to le razmeroma kratka doba, vendar more priznati vsak razsoden človek, da je morala biti za uspehe, ki jih je že dosegla ta zadruga, ta doba en sam delovni dan, tako za vodstvo zadruge kakor tudi za vse one zadrugarje, ki so jo gradili, branili in ji vsikdar stali ob strani, kadar je bilo treba odločne besede.

V zadrugi smo na položajih, na katerih Vam moramo dajati vedno točen odgovor. Ne iščemo popularnosti, ker vemo, da te v naši zadrugi ni mogoče doseči. Vsaka naša še tako nedolžna kretnja je podvržena kritiki, je povod sumničenjem in natolcevanjem — na žalost bolj pogosto iz vrst takozvanih boljših ljudi kot iz vrst preprostega delavca. V zadrugi moramo prepogosto povedati iz oči v oči bridko resnico marsikomu, ki se hoče prezadolžiti, ki ne izvršuje svojih obveznosti, ki nam hoče brez potrebe zadruge vsiliti svojo ali svojih prijateljev robo v nakup, ki hoče, da mu sprejmemo v službo sina, hčer, sorodnika ali znanca s stereotipnimi besedami: »Za tega bode že še prostor«! Vsi ti, ki prepogosto ne razumejo naših dolžnosti, se uvrščajo v red naših osebnih nasprotnikov.

Ker se zavedamo odgovornosti za svoje delo, ne dajemo cenenih obljub o znižanju prodajnih cen, ne dovoljujemo prekomernega kreditiranja plačila nesposobnim itd. itd. Povedati smo dolžni resnico, zlasti takrat, kadar vidimo, da se skuša razdvajati vera v združno delo pri našem članstvu.

Starejših zadrugarjev ne razburja več običaj, da prihajajo vsako leto iz krogov železničarjev, ki so bili naši zadrugi že od njenega rojstva nasprotni, nekaj mesecev pred redno skupščino besni izpadi na združno vodstvo. Izjavljajo, da so proti kapitalizmu — pa dajejo že vso dobo združnega obstoja s svojimi tendencioznimi časopisnimi prispevki o naših zadrugah orožje v roko trgovskemu časopisju!

Izenadila je pa marsikoga činjenica, da so stopili letos v borbo za »gospodarnost« in »zdrav socijalen čut« tovariši, ki so šele v prav poslednjih časih zapazili, da je treba biti gospodaren in socijalen, da obstoja Nabavljalna zadruga, da je treba »razbiti trden obroč onih maloštevilnih izbrancev«, ki delajo v zadrugi, da je treba stopiti na ta mesta in potem začeti študirati zadrugarstvo, trgovske posle i. t. d.

Mogoče bodo neuspehi te borbe le marsikoga izučili in podučili, da je bilo že davno čas postati »gospodaren in prežet zdravega socijalnega čuta«, da je bilo že dolgo čas, seznaniti se z združnimi in gospodarskimi načeli, z delom zadruge, in se gotovo ne bodo več spustili na polje razbijanja trdnega obroča onih, ki so leta in leta ustvarjali, temveč se jim bodo pridružili kot složni sodelavci in graditelji, odprle se bodo marsikomu oči, prišlo bo iztreznjenje!

I.

Naša Nabavljalna zadruga je bila ustanovljena v letu 1921. od malega števila železničarjev kot prostovoljna zadruga in brez uradnega odloka. Kdor je hotel, je postal in ostal njen član. Izmed vseh železničarskih direktcij so si ustanovili v teh letih le železničarji v Sloveniji svojo nabavljalno zadrugo. Ustanovitelji, zagovorniki obstoja in člani te zadruge so bili dolgo časa skoro izključno le člani Zveze jugoslovanskih železničarjev in to zaradi tega, ker so stali socijalno-demokratski voditelji že ob ustanovitvi Nabavljalne zadruge na stališču, da morajo biti železničarji člani njihovih konzumov,

da bi imeli tako v železničarjih stalen kader odjemalcev, ki bi plačali njihove politične račune.

Vsa leta se je bila s temi nasprotniki naše nepolitične železničarske zadruga ostra borba, ki se je stopnjevala zlasti v letih propadanja marksistične stranke in njenih konzumov. Koliko je izšlo letakov, ki so pozivali železničarje k vstopu v te konzume! Upradni odbor Nabavljalne zadruga je moral nastopiti nekoč celo s sankcijami proti podpisnikom takih letakov, ki so bili sicer tudi člani železničarske nabavljalne zadruga, pa so agitirali za vstop v konkurenčno konzumno zadruga. Če so sledili marksisti svojim voditeljem in niso vstopili v železničarsko nabavljalno zadruga odnoso so na te pozive izstopili iz nje, mar je potem čudno, da so ostali v njej v večini zadrugarji, ki so bili kot železničarji organizirani v strokovni organizaciji UJNŽB in ki so izpovedovali načela nepolitične zadruga? Železničarji mislijo vendar trezno. Kmalu so uvideli tudi mnogi, ki so bili zapeljani, prave namene takratnih političnih veličin, obrnili so jim hrbet, sledil je polom. Na žalost je plačal in plačuje še danes marsikateri naš tovariš te eksperimente s težko prisluženimi novci! Na članskih sestankih (Pragersko itd.) so nam kazali tovariši, ki so bili svoječasno v teh konzumih, odvetniške in sodne opomine kot žalostne spomine na to dobo. Naša Nabavljalna zadruga ni šla do skrajnih mej proti onim, ki so rušili enotnost, tudi ni iz nesreče kovala kapitala. Ko so iskali vodje takega mariborskega železničarskega konzuma pri naši zadrugi pomoč, jim je isto nudila samo iz razloga, da jih je obvarovala konkurza, da se je potem izvedla prodaja blaga pod ugodnejšimi prilikami in da niso bili železničarji člani te zadruga še bolj tepeni.

Nobeno sredstvo se ni opustilo, kadar je šlo za odstranitev onih, ki so nosili težko odgovornost za delo v naši Nabavljalni zadrugi. Nbroj časopisnih napadov, namigavanj, natolcevanj in »senzacionalnih razkritij« smo doživljali!

Kot člana »Mednarodnega urada dela društva narodov« sta naslovila iz Geneve dne 5. VI. 1934 gg. dr. Živko Topalović in Bogdan Krekić na g. ministra saobračaja poročilo o naših železničarskih zadrugah in njenih funkcionarjih, kateremu je sledila raziskava, ki je morala končati častno za prizadete funkcionarje zadrug. Ne dolgo za tem je prišel na ogled naših železničarskih zadrug šef zadržnega odelenja Mednarodnega urada dela pri društvu narodov v Genevi g. Colombain. Po temeljitem pregledu naše Nabavljalne zadruga nam je po odhodu poslal iz Geneve pismo z laskavim priznanjem za naše delo, v časopisu francoskih železničarjev »La Tribune des Cheminots« št. 484 od 15. IX. 1935 pa je to delo podrobno opisal.

Naprtili so nam mnogo strogih revizij po revizorjih Zveze nabavljalnih zadrug, ki za svoje delo po zakonu odgovarjajo in ki so se vsi izrekli o lepem napredku naše ustanove.

Kljub najljutejšim nasprotstvom iz vrst, ki so hotele imeti svoje politične zadruga, se je naša Nabavljalna zadruga razvila v mogočno ustanovo, na katero smo železničarji po pravici lahko ponosni. To pa je mogla izvršiti samo gospodarnost in zdrav socijalen čut onih, ki so gradili, ki niso držali rok navzkriž v tej zadrugi, ki nosijo besede »gospodarnost in socijalen čut« res v srcu in ne samo na jeziku.

II.

Uprava Nabavljalne zadruga je vzdrževala vedno najtesnejše stike s članstvom. Na članskih sestankih in skupščinah se je obravnavalo vse, kar je težilo člane in upravo. Kdor pa mnogo dela, gotovo tudi greši. Grešk, tudi osebnih, nismo nikdar zakrivali. V meri, ki je običajna med dostojnimi ljudmi, smo jih obravnavali. Nismo pa dopuščali, da bi kdo nad nesrečo kogarkoli naslajal

svoje škodoželjne strasti. In če se danes kdo na agitacijskih pohodih sprašuje: »Ne vemo, zakaj je odstopil ta itd. itd.« — tovariši zadrugarji, zapomnite si, da ve vse to prav dobro, da nima vobče večjega interesa na stvari, kakor da nekaj namiguje, češ, ostalo naj si tolmačijo člani sami — čim slabše tem boljše! In prav radi te naše odločnosti smo se lahko opirali na zaupanje velike večine članstva.

V najožjem kontaktu s članstvom smo bili zlasti po našem glasilu »Zadrugarju«. Vse, kar je važnega za člane, smo priobčevali, dajali nove smernice, podučevali in skušali vzgojiti člane v prave zadrugarje. Če pa je hotel urednik, ki vodi to delo, uspešno delovati, je moral precej dobro poznati splošno delo in stremeljenja v zadrugi sami.

Za urednika je imenval upravni odbor že leta 1932. dr. Benka Leopolda, ki ni bil član UJNŽB. Kdor je torej le pokazal voljo do dela, ta je lahko sodeloval pri glasilu, je lahko tudi pri vsem delu stopil v krog »izbrancev« — da govorimo z izrazi, ki jih rabijo izvestni zadrugarji na raznih sestankih.

Tudi kontrole se ni uprava nikdar bala. Saj vemo, da med železničarji, če uravnavaajo kako svojo gospodarsko stvar, tajnosti, če tudi bi bila iz kakšnega vzroka zaželeni, skoro ne more biti. Ne vzdržijo tako lahko, da bi »zaupno« in »zaupane tajnosti« ne povedali svojemu prijatelju — brez razlike, ali v dobrem ali v slabem namenu. In če se na skupščini izmenja kak član upravnega ali nadzornega odbora — ali ni dovolj gotovo, da bo vse takozvane in domnevne nerednosti (naši nasprotniki rabijo bolj nečedno besedo) razodel? In dalje! Vse knjige, vsi dokumenti so v rokah nastavljenega osebja in tega je 160 — pretežni del teh ima svoje sorodstvo v vrstah železničarjev. Poslovno tajnost bi to osebje moralo varovati, vendar je vsak član lahko uverjen, da je pri nas ne varuje, zlasti, kadar gre za dejansko ali namišljeno pregreško kogarkoli.

Poudarjali pa smo tudi, da se najdetajlnejše kontrole od katerékoli strani ne bojimo. Na predzadnji skupščini je bil izvoljen v nadzorni odbor strokovno organizacijsko povsem nevtralen zadrugar — ing. Fine Franc, načelnik mašinskega odelenja, ki gotovo ne bo nikdar voljan kriti kakršnekoli nerednosti, čigar beseda že po njegovem službenem položaju lahko dovolj zaleže. In na zadnji skupščini so hoteli imeti upokojenci tudi še enega izmed svojih. Izvoljen je bil nadzornik Frole Ivan, mož, čigar nepristranost se je v službi in v družbi vedno splošno čislala. Ta član nadzornega odbora tudi nima drugega interesa, kakor vršiti kontrolo v dobrobit zadrugarjev!

III.

Po mnogih inicijativah članstva je šla uprava že zgodaj v lanski jeseni med članstvo na razgovore, da se doseže pri volitvah delegatov za leto 1936. sporazum, po katerem naj ne bi odločevala za izvolitev ne organizacijska pripadnost, ne osebne ambicije in tudi ne užaljenost poedincev, ampak poštenje in volja do nesebičnega združnega dela. Na delegatskih konferencah in sestankih smo javno to potrebo propagirali.

Komitet za združno listo, ki je bil izbran od vseh ljubljanskih delegatov, je imel najširše pooblastilo, da nudi možnost sodelovanja v Nabavljalni zadrugi vsem delavoljnim. Nastopil pa je poseben akcijski odbor, ki je odklonil vsako sodelovanje s katerimkoli drugim kandidacijskim odborom. Izdal je letake, ki bodo služili edinole trgovcem, da nadaljujejo svojo borbo proti zadrugam. Navedbe v teh letakih ne morejo prepričati, ker je velika večina članstva itak dovolj razumna in prav dobro ve, da je na pr. višina cen odvisna od ponudbe blaga na trgu, da je višina nakupov, pa tudi onih iz vrst gmotno šibkejših, odvisna od mesečnih prejemkov. Zadruga ne more določevati cen na

trgu, kjer nastopa kot kupec, zato pa tudi ne more uravnavati svojih prodajnih cen, ki so samo rezultat nakupnih cen in režije, po vsakokratnih službenih prejemkih članov. Kljub zadnji redukciji naših prejemkov stalno raste cena pšenice in moki v Banatu (od oktobra do danes n. pr. je poskočila moka Og od Din 2.— na Din 2.70). Gesla, izrečena od akcijskega odbora, zamorejo pridobiti le tistega, ki ni informiran, tudi morda onega, ki strada, pa mu je to zadnja bilka, katero zagradi, ker misli, da je »že vseeno« — če gre tudi z njim vse v nič! Tem geslom pa ne veruje noben zadrugar, ki je zasledoval delo v naši zadrugi v zadnjih letih, pa tudi ne tisti, ki je zasledoval delo onih, ki so vabili svojčas v razne konzume, ki so pozneje propadli.

Zadrugar ing. Zelenko Franjo in član UŽČ je uvidel pogubonosne posledice nepotrebnega razburjanja članstva v današnjih prilikah. Napisal je apel na upravo zadruge in akcijski odbor, v katerem poziva k sporazumu. Vršil se je razgovor med predsedstvom Nabavljalne zadruge in tremi zastopniki akcijskega odbora pod predsedstvom ing. Zelenka. Predsednik Nabavljalne zadruge je ugotovil: V zavesti smo, da uživamo vsled pozitivnega 14-letnega dela zaupanje velike večine zadrugarjev in da izide pri volitvah kandidatna lista sedanje večine kot zmagovalka, zato se večini delegatov, ki so že doslej pokazali vso delavoljnost, ne more odreči. Vendar pa pristaja na to, da se na skupno kandidatno listo pritegne tako veliko število delegatov iz vrst, katere predstavlja akcijski odbor, da bode zasigurano sporazumno delo in popolna kontrola.

Delegat akcijskega odbora g. dr. Dekleva pa je zahteval za akcijski odbor večino delegatov, na skupščini pa naj se izvolijo vsi trije člani upravnega in oba člana nadzornega odbora, ki izpadeta po turnusu, iz njihovih vrst.

Predsednik Nabavljalne zadruge izjavlja, da bi imeli člani, ki jih zastopa akcijski odbor, osigurana pri letošnjem izpadu članov iz upravnega odnosno nadzornega odbora: 2 člana upravnega in 1 člana nadzornega odbora. Kot pogoj za vsak sporazum pa smatra, da se volijo kot delegati odnosno funkcionarji le poštenci, za združeno delo sposobni zadrugarji, ki uživajo dovolj ugleda zaradi svojega udejstvovanja med članstvom. Za to naj se pripusti pri sestavljanju skupne kandidatne liste obojestranska presoja kandidata.

Akcijski odbor je v posebnem dopisu dne 21. I. 1936 odklonil sporazum in odgovoril: »Soglasno je obveljalo mnenje, da bi event. sklenjeni sporazum neugodno vplival na zadrugarje in bi še povečal že itak veliko nezaupanje proti upravi zadruge, ker bi članstvo bilo upravičeno misliti in trditi, da se za njegovim hrbtom sklepajo kupčije.«

Tovariši zadrugarji! 14 let so se vršile okrog Nabavljalne zadruge borbe po večini z isto skupino. Izvabljali so naše člane in železničarje v konzume, ki so likvidirali. Danes, ko ni več teh možnosti in je preostala železničarjem edino še naša Nabavljalna zadruga kot močno gospodarsko telo, ki daje železničarjem koristi, se je krog te opozicije razširil z nekaterimi faktorji iz vodstev raznih strokovnih organizacij.

Odslej ne bo mogel nihče več trditi, da smo ga odrivali od dela in kontrole. Odklanjali smo borbo z vsemi strastmi. Zaman!

Sedaj je tu z vsemi posledicami!

IV.

V tej ostri borbi se nasportniki ne poslužujejo konkretnih dejstev. Glavna borbena sredstva so jim namigavanja, sumničenja, šušljanja.

Akcijski odbor izjavlja v že citiranem dopisu: »... sporazum... bi še povečal že itak veliko nezaupanje proti upravi zadruge.«

Naj osvetlim samo malo, kako poedini predstavniki akcijskega odbora utemeljujejo nezaupanje proti upravi zadruge, in marsikomu bo jasno, da po idej

logiji teh vobče ne bo moglo biti nikdar zaupanja v kako upravo, ker se morajo vedno dogajati primeri, da vsem prošnjam in zahtevam nobena uprava ne bo mogla ugoditi.

Na širši konferenci upokojencev zadrugarjev v Ljubljani (navzočih ca. 70 upokojencev) dne 18. I. 1936 je član akcijskega odbora tov. Šarc Peter, vlakovodja v pokoju, med prvimi pregreškami iznesel, »da nismo sprejeli v službo njegovega sina, ko se je lani potegoval za službo«. Istina je. V časopisih je bilo razpisano mesto trgovskega pomočnika s predizobrazbo dovršene dvorazredne trgovske šole, ker zadruga uslužbenca s to izobrazbo potrebuje. Dospelo je 65 prošenj, med temi dovolj s predpisano kvalifikacijo. Sin tov. Šarca ni imel te kvalifikacije, zaradi tega je bil odklonjen.

Na istem sestanku je drug član akcijskega odbora tov. Pinterič Ivan, skladiščni paznik v pokoju, prav tako kar uvodoma v svojem govoru povedal, da ni bil sprejet kot upokojenec v službo hišnika, za katero se je potegoval. Tudi to je bilo res. Upravni odbor ga je pred 7 leti zavrnil, ker je imel za to razloge.

Ko govorim že o tej konferenci, naj omenim še, da je kritiziral delo uprave ožji pristaš tov. Šarca s tem, da poslovodja nekoč ni hotel kupiti sira iz mlekarne v Šenčurju, katerega je on ponudil. Tudi to je res. Vsaka inicijativa je upravi dobrodošla, ne more pa biti prejudic, da mora uprava Nabavljalne zadruge vse sprejeti, kar nam poedini tovariši ponujajo, ker tega ni malo. Če se to ali ono blago odkloni, odločajo vedno le stvarni razlogi, nikdar osebni.

Gospodinja nekega člana akcijskega odbora, s katerim smo, upoštevajoč sicer vedno njegovo težko življenje, kolikor je bilo le mogoče obzirno postopali, je izrekla grožnje za bodočnost..., ker uprava ni mogla zadovoljiti njene prekomerne zahteve.

Pristaš opozicije in dosedanji delegat tov. Žilič Ivan ni predložil pritožb, katere je imel na delegatski konferenci, upravnemu odboru ali predsedstvu, marveč je smatral, da na javnem združnem sestanku članov kurilnice bolj drži, če kritizira delo uprave Nabavljalne zadruge ter je med drugim iznesel sledeče:

1. Uprava zadruge zapeljuje člane k zadolžitvi ter jim daje nakaznice za šolske knjige, ure i. t. d.

2. Kam gre ves dobiček iz drv, katera se v vročem poletju »špricajo z vodo pred žaganjem, da so težja? Drva lahko kupi član pri producentu po 8 para, zadruga jih je kupila po 12 para za kg pri Hutterju v Otiškem vrhu na Dolenjskem(!).

Trditev o drvah je neresnična in smešna. Drva žagamo z električnim pogonom na cirkularki, h kateri vodi daljši kabel. Če je delegat videl ta kabel, ki je v kavčukastem ovoju, in ga je zamenjal z vodovodno cevjo, je treba le še malo fantazije, pa se vidi, kako drva špricamo, da so težja! Tudi navedba glede nakupa drv je nesmiselna in neresnična.

Vsak družinski oče ve, kako težak mesec je september, ko je treba za otroke, ki jih šola, ob stopu v srednje in višje šole, plačati visoke šolnine, poleg tega ima še izdatke za obleko, knjige i. t. d. Prav malo je železničarjev, ki obvladajo vse te izdatke naenkrat, in da najde izhod iz težavne situacije, je uprava zadruge uvedla nakaznice za nakup šolskih knjig v knjigarnah, katere plačujejo člani potem na obroke in imajo od njih tudi nekaj popusta. In žepne ure — ali nam niso potrebne za službo? Po prodaji presojamu potrebo, k nakupu ne zavajamo nikogar!

Na drugih mestih nas sprašujejo: Ali ste res dali 80.000 Din za Sokola? Ali ste res dali za tiskovni fond »Glasa Naroda«? — Za narodne socialiste? Ali ste res dali tovarišu, ki je bil prestavljen v Subotico, 20.000 Din za odhod-

nico? Prejemate upravni in nadzorni odborniki res poleg običajnih mesečnih nagrad še velike druge nagrade? Odgovarjam: Vse samo zlobne in podle laži!

Zadrugarji Ali ste čitali zadnjo številko »Ujedinjenega železničarja« o delu Nabavljalne zadruge v Kranjski gori? V letošnjem koledarju Nabavljalne zadruge je bilo podrobno opisano delo in namere uprave Nabavljalne zadruge z zemljiščem in mladinskim domom v Martuljku. Ne bom ponavljal predmeta na tem mestu, spominjam le, da je ta prostor namenjen v prvi vrsti mladini siromašnega delavca, zvaničnika in služitelja, pa tudi uradnika našega člana, ki ne zmore denarja, da bi okrepil zdravje svojim otrokom na lastne stroške. Z zdravjem v družini je prihranjen marsikak izdatek, zvišala se bo kupna moč marsikaterega, ki ga težijo danes bolezni v družini. In da bi zamogli idealno mišljeno namero čim preje in čim sigurneje udejestviti, je uprava Nabavljalne zadruge podvzela vse, da bodo stroški za to napravo, ki bo koristila najširšim vrstam, čim manjši. Vse študije, pripravljeno delo od strani upravnega odbora, vsa pota, ki so jih imeli upravni ali nadzorni odborniki na Gozd Martuljek — tamošnji naši člani dobro vedo, kako veliko število potov je bilo potrebno — so opravili ne v luksurnih, ampak ponovno na tovornih avtomobilih, naloženih z živili, z deskami, embalažo i. t. d. in na lastne stroške brez dnevnice!

Nabavljalna zadruga je na prošnjo delavcev, ki so zgradili upravno hišo, dala le tem običajni »likof« — nekoliko vina, mrzlih jestvin in slično — to je pripeljal z vso hišno opremo vred tovorni avto v Gozd Martuljek. Upravni odnosno nadzorni odborniki, ki so bili istega dne pri prevzemu stavbe navzoči, so kakor vedno prej, tudi sedaj nosili vse stroške za svojo prehrano iz lastnih sredstev!

Hiteli smo z delom, da bi bilo čimprej izvršeno, da bi lahko že za božične šolske počitnice poslali v Gozd Martuljek 18 revnih otrok, ki bi imeli tekom počitnic dobro oskrbo in užitek zimske narave. Deževno vreme je to onemoglo. To je vsa resnica!

Železniški uradniki iz UŽČ so si ustanovili koncem leta 1935. svojo gradbeno zadrugo železničarskih uradnikov za letovanja, »Dom« imenovano. V dopisu od 19. XI. 1935 in 28. XII. 1935 prosijo upravni odbor Nabavljalne zadruge, da

1. po možnosti prispeva k ustanovnim stroškom;
2. dovoli primerno podporo za gradbeni sklad in da se upošteva tudi v bodoče ta sklad pri razdelitvi podpor. Tajnik te uradniške zadruge tov. Potočnik Alojzij, svetnik v pokoju, je istočasno član onega akcijskega odbora, ki v isti številki »Ujedinjenega železničarja«, v kateri se napada naše delo v Martuljku, objavlja svoj uničujoč proglas o delu naše zadruge! Torej — uradniki sami si lahko gradijo svoj dom — Nabavljalna zadruga — pomagaj! Tam pa, kjer naj participira otrok delavca ali drugega nastavljenca na koristi, ki bi mu jo nudila Nabavljalna zadruga, to naj se osmeši in obrezuspeši!

Kupčija za 50.000 Din.

Na zborovanju članov Nabavljalne zadruge dne 24. januarja 1936 v Delavski zbornici v Ljubljani je izjavil tov. dr. Leon Dekleva, član akcijskega odbora, med drugim sledeče:

»... tudi s strani upravnega odbora, tega sicer ne morem reči, da iz oficijelne strani, se nam je kot garancija, da bi lahko dobili mesta upravnih odbornikov, nudil denar, menica za 50.000 Din. To je lep znesek, če bi se ga razdelili med seboj.«

Na podlagi te izjave se je raznesla med člani po bliskovito vest, da je hotela zadruga kupiti opozicijo za 50.000 Din. Kaj je bilo na vsej stvari in kako je prišlo do takih izvajanj, Vam priča naslednji dopis, ki ga je naslovil iz lastne

inicijative, samo da bi prišlo do sporazuma, brez vednosti upravnega odbora, tov. Čerček Srečko na akcijski odbor. Datirano je pismo z dne 15. januarja 1936 in se glase tozadevna mesta:

»Po slučajnem razgovoru z našim članom g. Blažom Korošcem na potu od Zvezde do Delavske zbornice Vam pišem dogovorno z njim sledeče: »Dosti članov, med njimi tudi člani UŽČ, bi si radi prihranili borbo in agitacijo, ki ne bo bržkone nikomur koristila, škodovala pa gotovo zadrugi in ugledu vseh železničarjev... Izvoljen je bil nato komite, menda 7 članov, v katerega ste bili vabljeni tudi Vi...

Kot sem zaznal, je naslov odklonil sodelovanje in razgovore iz razloga, ker ne zaupa gotovim osebam, da bi jih ne potegnili in bi zadnji čas postavili lastno listo...

Glede pomisleka, da bi drug drugega ne prevaral, se lahko najde izhod. Naj se vodi o glavnih sklepih in razgovorih zapisnik, naj se sestavi poseben dogovor in naj se zahteva medsebojno osebno denarno jamstvo v obliki menice z dodatnim pismom, če bi kdo kršil dogovor, ki bi se morda dosegel, ako je že toliko pomisleka, da bi kdo ne pojedel dane besede in preklical, kar je podpisal...

Vabim Vas tedaj, da sporočite Vaše stališče glede event. razgovora z onimi, preko katerih ste šli, ali pa vsaj s poedinci. Glede oseb in kraja se lahko dogovorimo, treba pa je hiteti, da se ustavi vsaka nadaljnja propaganda. Čerček s. r.«

Upravni odbor nima s tem privatnim pismom prav nikake zveze, niti ni nikdar o predmetu razpravljal.

Ko je na sestanku dne 17. januarja t. l. tov. dr. Leon Dekleva omenil to pismo in vprašal, če res nudimo menico, je predsednik Nabavljalne zadruge to energično zavrnil in izjavil, da daje za izvedbo event. sporazumov samo svojo moško besedo kot garancijo.

Tov. ing. Zelenko Franjo je istinitost predstoječega razgovora z dne 17. januarja pismeno potrdil.

Ne morem se dovolj načuditi tov. doktorju Deklevi, da je iz navedenih dejstev resno sklepal na možnost fake kupčije med upravnim in akcijskim odborom, in njegovemu okusu, da je v tem smislu tolmačil stvar na javnem združnem zborovanju!

Tovariši zadrugarji! Če premislite dobro vse navedeno, Vam mora biti jasno, zakaj nastaja »nezaupanje« proti upravi Nabavljalne zadruge in kako se to »nezaupanje« širi.

V.

Zadolževanje članov.

Obljublja se članom pri sedanjih volitvah poleg drugega naslednja pomoč:

a) Delavcem kredit v času, ko so se jim zmanjšale oziroma se še bodo zmanjšale plače.

b) Vsem nakup najpotrebnejšega, ne glede na plačevanje.

c) Pomoč onim, ki zaidejo v stisko brez lastne krivde.

Brez lastne krivde smo skoro vsi železničarji v stiski!

Kdor je vestno zasledoval poslovanje Nabavljalne zadruge in je čital bilance, je videl lani:

a) postavko Din 7,309,000.— kot dolg članov,

b) da ni imela zadruga nikjer večje postavke likvidnega denarja.

Povprečni dolg znaša tedaj pri nas na člana Din 940.—. Ločeno po stanju 20. IX. 1935 ziaša ta dolg v Ljubljani na člana Din 620.—, v Mariboru pa

Din 1080.— Ta denar je za dolgo dobo zamrznjen, lahko pa postane del tega tudi dubiozen, če hočemo tukaj licitirati.

V zadnji dobi pavzira v službi 734 progovnih delavcev, naših članov, ki delajo od 5 do 10 dni na mesec. Ne zaslužijo niti za najbornejši stan. Vsak tak progovni delavec potrebuje živil najmanj mesečno za 250 Din, to znaša mesečno za vse te delavce Din 183.500.—. Ker pavzirajo od decembra do aprila, bi narasel njihov dolg v zadrugi na Din 734.000.—, za katerega ni prav nikake sigurnosti, da bi ga mogli poravnati. In kje so drugi člani, ki so prav tako zašli v težak položaj?

Uprava zadruge je podpirala vsa leta vsako akcijo za podpiranje progovnih delavcev, zlasti v dobi mirovanja. Dela progovnim delavcem pa zadruga ne more preskrbeti. To je skrb delodajalca in drugih faktorjev! A glejte! Lansko leto pri razdeljevanju podpor in moke ste lahko čitali v časopisu, ki letos ponatiskuje proglose akcijskega odbora: »Miloščin ne maramo!« Letos pa čitate: »Zdrav in socijalen čut« in »Zaščita progovnih delavcev«!

Delikatno je poglavje članskih dolgov in le s težavo zadržujemo člane, da se ne prezadolže.

Zdaj pa pride nova zadružna struja, pa ponuja kredite in ruši ono malo avtoritete, ki jo je imel upravni odbor v tem pogledu.

Tako rušijo plačilno moralo naših članov ne iz razloga, da bi se jim pomagalo, saj morajo vedeti, da ta pot ne daje uspehov, niti članom niti zadrugi.

VI.

V letakih zahteva akcijski odbor: »znižanje cen življenjskim potrebščinam, da bo zadruga res regulator cen na živilskem trgu, in nabavo vseh potrebščin potom licitacij«.

O zahtevi po licitaciji ni treba niti mnogo govoriti, ker ve vsak, ki ima le malo pouka v trgovini, da je kaj takega pri nas nemogoče in negospodarsko. Vsi količinski predmeti, kateri znašajo največje postavke v našem poslovanju, se trgujejo večji del na borzi. Kakšne licitacije bi bile tu mogoče? Kjer pa so razpisi dobav potrebni (drva, tisk i. t. d.), jih itak vršimo.

Razen zahteve akcijskega odbora smo prejeli od UŽČ, oblastni odbor v Ljubljani dopis od 9. XI. 1935, ki se končuje z naslednjo zahtevo: »Naš predlog je, naj se Nabavljalne zadruge nemudoma medsebojno sporazumejo, da se bodo pri svojih, v obupnem položaju nahajajočih se zadrugarjih do nadaljnjega zadovoljile s čim manjšim dobičkom. Ugodnosti, ki jih imajo zlasti nabavljalne zadruge usl. drž. žel., jim omogočajo poleg običajnih povračil še takojšnje, vsaj 10% znižanje vseh sedanjih prodajnih cen«.

Upravni odbor je povabil oblastno upravo UŽČ v Ljubljani na razgovor, h kateremu sta prišla gg. inšpektor Jenko Jože in svetnik v p. Potočnik Alojz. Ko je prinesel predsednik Nabavljalne zadruge fakturne knjige, na osnovi katerih bi se moglo stanje pojasniti in po katerih bi se mogle dobiti zaželenе fakture, ki naj bi dokazale resničnost trditev, je konstatiral g. Jenko Jože: »Ni naš namen pregledovati knjige, ker se na to tudi ne razumemo. Mi vemo tudi, kako se delajo bilance — stavili smo zahtevo po znižanju, če ne morete 10% storite vsaj nekaj in nas obvestite«.

Predsednik Nabavljalne zadruge je obrazložil:

1. da je zadruga v letu 1934. imela le Din 2.314.36 poslovnega prihranka in ni šla razven dela te vsote nikaka druga vsota niti v rezervni niti v kak drug fond;

2. da je rezultat poslov v letu 1935. isti.

Ker torej že drugo leto skoro ni čistega dobička, ker uživajo člani ugodnosti v obliki znižanih prodajnih cen, stalne in tekoče štednje, ni mogoče več govoriti o zadovoljivosti z nižjim dobičkom, pa tudi ne o nadaljnjem znižanju prodajnih cen pri obstoječi štednji.

Predlog UŽČ po 10% znižanju vseh sedanjih prodajnih cen predstavlja letno vsoto Din 4,400.000.—.

Pri nabavkah robe prihranek ni mogoč.

Zveza nabavljalnih zadrug v Beogradu ima svojo nakupno centralo, v kateri lahko dobimo vse važnejše prodajne predmete. Od te centrale pa dobivamo skoro le moko, vse druge predmete dobivamo po še ugodnejših cenah sami od producentov. Mislimo, da nudi že to dejstvo dovolj kontrole, če so nabavne cene pravilne ali ne.

Pri nabavkah torej ni več mogoče doseči niti majhnega prihranka.

Režija: Celotna režija je znašala v letu 1934 Din 5,012.756.54. Glavni del režije tvorijo osebni izdatki. Osobje je danes že itak nezadovoljno s sedanjimi znižanimi prejemki. Število osobja odgovarja potrebi, ker je ob terminu med 24. do 14. toliko posla, da z nižjim staležem ne moremo več izhajati. Še pri sedanjem staležu so pritožbe, zlasti iz uradniških vrst, da je treba čakati na postrežbo.

Materijalni izdatki so diktirani istotako po poslu — tu ni mogoče niti razpravljati o kakem efektivnem znižanju, ki ne bi imelo posledic na drugi strani v obratu.

Kje naj se uštedi tako velika vsota od Din 4,400.000.—?

Ponudili smo dokazovanje: Če nista gg. Jenko in Potočnik strokovnjaka, naj pride kak drug strokovnjak, ki lahko tudi 14 dni študira vse knjige in fakture, da se uveri o naših trditvah.

Tudi ugodnosti, katere še uživamo, ker že plačujemo davek, so le še malenkostne. Ugodnosti iz prevoza do skladišča zadruga se v mnogem zmajšajo radi prevoznih stroškov iz skladišča do članov na progi, katere nosi danes že večji del zadruga v polni višini. Imeli smo ugodnost prevoza, pa smo jo v borbi s trgovci izgubili! In o teh borbah okoli zadrug je »Ujedinjeni železničar« pisal omalovažujoč delo v Nabavljalni zadrugi. »Trgovski list pa je to veselo ponatiskoval in uporabljal za svoje svrhe!

Naša prošnja je, da naj se s stvarmi, ki se izkažejo po dobljenih dokazih kot neizvedljive, naši člani ne zavajajo, ker jim to škoduje in razdvaja, s tem pa trpi tudi samo zadrugištvo, trgovci pa kujejo kapital iz takih trditvev.

Gg. Jenko in Potočnik sta odklonila nadaljnje podrobno razpravljanje, češ, da to ni bil namen njunega poseta.

Tovariši zadrugarji! Sodite, kje je demagogija — ali tam, kjer se nudijo dokazi ali tam, kjer se o dokazovanju noče niti govoriti. Svoječasno so bili v upravi Nabavljalne zadruga tov. Žemlja Franc, svetnik v pok. in ofic. Železnik Franc. Ti tovariši stojijo blizu gospodom okrog akcijskega odbora, gotovo bi znali prav objektivno presoditi položaj, če bi jih akcijski odbor naprosil, da bi od nas ponujane dokaze preštudirali. Uverjeni smo, da bi dobili v najkrajšem času precizne podatke. Seveda — s tem bi pa odpadla možnost govoriti o neopravičenih cenah v zadrugi!

VII.

Cenejša moka.

Akcijski odbor računa, da bi zadruga lahko znižala cene za 10% in dokazuje: V neki zadrugi se prodaja moka št. 5 po Din 2.45, pri nas pa po Din 2.65,

to je 7½ % dražje — pribijemo še prevozne ugodnosti, pa je 10%.

Res je, od 20. decembra 1935 do 11. I. 1936 je prodajala omenjena zadruga po gornjih cenah, ker pa ni mogla vzdržati, je med mesecem povišala na našo ceno, danes pa celo za 20 para nad našo ceno.

V resnici se je parkrat tudi primerilo, da smo imeli mi nekoliko dražjo moko, čeprav jo kupujemo iz istega mlina in po isti ceni kot oni. Človek bi mislil, da bi morali biti mi cenejši vsaj za znesek nižje tarife, pa naša kalkulacija tega ne dopušča! Zakaj ne?

Mi naročamo mesečno ca 22 cagonov moke — oni po Savezovi statistiki iz leta 1934 — 5½ vagona. Na člana pride pri nas 340 kg letno, tam 184 kg. Od tega se predela v kruh pri nas dober vagon mesečno in prodamo skoro 21 vagonov moke, v oni zadrugi pa kupujejo člani v veliki množini kruh.

Ker se zasluži pri kruhu že a priori več kot pri moki in je kruh tam še za ca. 25 para dražji kot pri nas, pridemo do efekta, da prodajo oni velik del nabavljene moke ne po razmerju Din 2'65 za kg, temveč kot kruh po Din 3·11. Pri sicer enakih prodajnih cenah moke dobijo oni končno za prodano in predelano moko ca 20 para več kot mi.

V primerjavi s celokupno prodajo predstavlja pri nas moka enega glavnih predmetov, po denarju ca 15% celokupne prodaje, tam pa tvori komaj dobrih 4% in je torej stranski predmet. Promet na člana v naši zadrugi znaša letno Din 5600.—, v oni zadrugi Din 6100.—. Tam prodajo torej članstvu, ki je bolje situirano (članstvo te zadruge tvori večinoma nastavljeno osebje, predvsem uradništvo, delavcev je le malo, dočim je pri nas položaj bistveno drugačen), toliko več drugi predmetov, pri katerih se zasluži ne brutto 10 do 18%, kakor je pač konjunktura pri moki, temveč po 15 do 30%. S prebitkom pri teh predmetih lahko krijejo event. izgubo pri moki, ki jo prodajo nepredelano.

VIII.

Člani danes zunaj sprašujejo:

Kakšne koristi imaš od zadruge?

Naj navedemo samo računski primer koristi.

Dne 22. t. m. smo kupili v raznih ljubljanskih trgovinah naslednje predmete po cenah, ki sledijo iz spodaj navedenih zneskov. Originalni računi so članom na vpogled. Izstavimo sedaj račune za kvalitativno popolnoma enake predmete pri zadrugi, pri najpovoljnejšem in povprečnem trgovcu. Ti trije računi izgledajo za količino, katero odvzema običajno naš član, naslednje:

Količine blaga so navedene po dobavnem listu šte. 546, člana-zvaničnika.

	Nab. zadruga	Privatni trgovec	
		I	II.
Moka Ogg	20 kg	60.—	70.—
Moka št. 5	20 „	53.—	60.—
Moka ajdova	1 „	4.25	4.50
Makaroni domači	1 „	6.25	6.50
Riž Ia	8 „	64.—	80.—
Koruza debela	40 „	60.—	60.—
Hruške suhe	2 „	14.—	16.—
Limone	4 kom.	4.—	4.—
Sladkor kocke	8 kg	120.—	120.—
Sol morska	4 „	11.—	11.—
Prenos Din 396'50		425·50	432—

		Prencs Din 396'50	425'50	432'—
Žika	1½ „	19,50	19,50	19,50
Kolinska cikorija	½ kg	7,75	8.—	8.—
Mast domača	1 kg	15.—	17.—	18.—
Maslo kuhano	½ kg	12.—	11.—	14.—
Paradižnik	1/5 „	4,50	4,50	5.—
Čaj v zav. t.	1 kom.	9.—	10.—	10.—
Schicht terp.	1 kg	13.—	14.—	13.—
Radion	2 kom.	10,50	11.—	11.—
Milo Speick	1 „	10.—	10.—	10.—
Globin	1 „	5.—	5.—	6.—
Vezałke	2 „	2,50	3.—	3.—
Metla	1 „	8.—	10.—	10.—
Slama I	1 „	10.—	12.—	12.—
Žigice	20 „	20.—	20.—	20.—
Sukanec deb.	2 „	9.—	10.—	10.—
Hobi prašek	1 zav.	5.—	5.—	5.—
Sidol	1 kom.	4,80	5.—	5,50
		<u>Din 562'05</u>	<u>600'50</u>	<u>612'—</u>

Torej pri mesečnem nakupu prihrani član-zvaničnik tekoče najmanj Din 38'45
 Ali letno cca Din 461'40
 Poleg tega 5½% štednja „ 370'95
 35% povprečnega letnega nakupa za garancijsko štednjo
 (posmrtnina), ki znaša tekoče 2½% „ 168'61
 Letna korist zvaničnika, ki zakupi za Din 6.744'60 blaga
 v zadrugi mesto pri najpovoljnejšem trgovcu v
 Ljubljani znaša torej Din 1.000'96

Razen tega prejema vsak zadrugar brezplačno še mesečnik »Zadrugar« in letno koledar, pomaga dajati podpore i. t. d.

Tekom 14 let je naša Nabavljalna zadruga vrnila svojim članom na povračilih in štednji Din 21.000'00—
 podpor je bilo izdanih za Din 1.120.000'—
 posmrtnin „ 720.000'—
 za »Zadrugar« in koledar „ 1.300.000'—

Torej skupno v članske namene ca. Din 3.140.000'—
 Prihranjeno in izdano v korist članom je bilo torej ca. Din 24.140.000'—

Poleg tega je bil še zbran do leta 1935 rezervni fond za-
 druge, ki znaša Din 6.866.372'14
 kreditni fond, ki znaša „ 20.395'99
 posmrtninski fond, ki znaša „ 987.840'41
 Skupaj ca. Din 7.874.608'54

Ker zakupi pri nas, kakor izvajamo na drugem mestu, član povprečno letno po Din 5.600'—, ima od tega takoj pri nakupu v primeri z nakupom pri trgovcu letno Din 386'40 koristi ali 7900 članov ima koristi letno skupno 3.052.560 Din.

V vsej dobi obstoja Nabavljalne zadruge je bilo prodanega blaga za okrog 328.180.000 Din.

Od tega je bilo prištedeno vsled nakupa v zadrugi mesto pri trgovcu samo zaradi nižjih tekočih cen ca.	Din 27,500.000—
na povračilih so prejeli člani	„ 21,000.000—
posmrtnine, podpore in drugi članski nameni ca.	„ 3,140.000—
rezervni in drugi fondi znašajo ca.	„ 7,874.000—
Skupaj je bilo torej zaradi obstoja Nabavljalne zadruge prištedeno na cenah potrošnih predmetov ca.	Din 59,514.000—

Glavni del tega prihranka pade v dobo jačjega razvoja zadruge med leti 1928. in 1935.

V tej vsoti tvorijo dobrote vseh ugodnosti, ki nam jih daje zakon, le manjši del, glavni del prihranka rezultira iz gospodarskega poslovanja.

Kdor more tedaj še trditi, da železničarji nismo imeli velikanskih koristi od Nabavljalne zadruge! Poleg te direktne koristi pa se javlja še glavna in največja korist — regulacija cen v njenem okolišu kot posledica njenega obstoja.

Tovariši zadrugarji!

Vložili smo mnogo truda in volje v delo za našo železničarsko Nabavljalno zadrugo, ki stoji danes na zavidanja vredni višini. Naša želja je bila, da njeno letošnjo petnajstletnico praznujemo vsi zadrugarji kot ena družina! Uverjen sem, da boste znali ceniti naše napore in da izrečeni naši želji ne boste odrekli iskrenosti. Prepričan sem zato, da se v teh dneh, ko hočejo nekateri sejati v Vaše vrste razdvojenost, ne boste udajali vabljivim klicem, ki ne izhajajo iz prave združne misli. Gospodarska ustanova ne sme biti predmet eksperimentiranja, njena vprašanja se ne smejo reševati v znamenju strasti, ki podira zdrave osnove naše združne zgradbe. Kar je slabo, itak odpade samo po nujnosti naravnega procesa.

Ne stopamo pred Vas s cenenimi obljubami, mislimo pa, da lahko mirno kažemo na dosedanje svoje delo!

Naša iskrena želja in volja je bila, da bi prišli na vsa mesta, delegatska, uprave in nadzora, člani, ki uživajo zaradi svojega poštenja in volje do plodnega združnega dela, spoštovanje in zaupanje — in to ne glede na njihovo organizacijsko pripadnost.

Nismo našli razumevanja, svoje dobre in pošteno mišljene namene za sedaj še ne moremo uresničiti!

Zato apeliramo na vse prave zadrugarje, da podprejo upravo v njenem delu in da glasujejo pri predstojčih delegatskih volitvah za ono večino, ki je dosedaj gradila in na katero se je uprava dosedaj opirala!

Uverjeni pa smo, da ne bo trajalo dolgo, ko se bodo tudi naši sedanji nasprotniki morali prepričati, da je bila smer našega združnega dela pravilna, da bodo to naše delo bolj pravilno in bolj pravično ocenjevali. To pričakujemo za trdno vsaj od onih, ki so prosti osebnih ambicij in ki jih vodi v združnem udejstvovanju iskrenost in poštenost.

MIRKO PUNČUH

predsednik Nabavljalne zadruge uslužb. drž. žel.
v Ljubljani.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnice, r. z. z o. z. v Ljubljani

Centra: Ljubljana, Masarykova cesta 17, telefon št. 2241 in 2248.

Prodajalno:	Ljubljana:	Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
		Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641
	Maribor:	Koroški kol., Frankopanska cesta 34, telefon št. 2061.
		Glavni kol., Aleksandrova cesta 42 telefon št. 2825

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 1

veljaven od 20. januarja 1936.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le
takoj ob prejemu blaga!

Mlevski izdelki

Moka	Ogg	kg	3.—
"	Og	"	3.—
"	št. 2	"	2.80
"	št. 5	"	2.65
"	enotna	"	2.75
"	ajdova	"	4.25
"	koruzna	"	1.80
"	krmalna	"	1.65
"	ržena	"	2.75
Otrobi,	koruzni	"	1.10
"	pšenični debeli	"	1.50
"	" drobni	"	1.40
Zdrob,	činkvantin	"	2.75
"	koruzni	"	2.25
"	pšenični	"	3.25

Testenine

Domače

Fidelini	kg	6.25
Krpice	"	6.25
Makaroni	"	6.25
Polži	"	6.25
Rezanci	"	6.25
Špageti	"	6.25
Zvezdice	"	6.25

Jajčne

Makaroni	kg	8.50
Polži	"	8.50

Jajčne v kartonih

Makaroni	kg	9.50
Špageti	"	9.50
Jajnine vseh vrst	"	16.50
E. B. " "	"	18.—

RIŽ

Carolina	kg	11.—
Ia	"	8.—
Ila	"	7.—

Deželni pridelki

Čebula, domača	kg	3.50
Češenj	"	11.—
Fižol, cipro	"	4.75
" prepeličar	"	4.25
Grah, zelen	"	12.50
Ješprenj	"	3.50
Ješprenječek	"	7.50
Kaša	"	4.—
Koruza, debela	"	1.55
" drobna	"	1.75
Krompir	dnevna cena	
Leča, Ia	"	13.50
Piča za kure	"	2.—
Ptičja hrana	"	8.—
Zelje, kisló	"	3.—
Zelje kisló v sodčkih cca 25 kg, Btto za Ntto		2.75

Sadje južno, sušeno in sveže

Hruške, suhe	kg	7.—
Rozine, Ia	"	13.—
Rozine, IIa	"	10.—
Cvebi	"	12.—
Slive, suhe, bosanske	"	9.—
Dateljní	kart.	11.—
Fige, dalmatinske	kg	5.—
" v venci	"	7.—
Jabolka	"	3.—2.50
Lešniki, tolčeni	kg	35.—

Limone	kom.	1.—
Mak, plavi	kg	16.—
Mandarine	kom.	1.25
Mandeljni, Ia	kg	44.—
Mandeljni, IIa	"	27.—
Orehi, celi	"	7.50
Orehova jedrca	"	24.—
Pomaranče	kom.	1.—
"	"	1.25
Rožiči, celi	kg	5.50
Rožičeva moka	"	5.50

Sladkor

Kocke	kg	15.25
Sipa, drobna	"	13.25
" debela	"	13.35
V prahu	"	15.25
Bonboni	"	25.—
" Fourres, Ia	"	40.—
" " IIa	"	30.—
Bonboniere po velikosti	kom.	
Kandis	kg	23.—
Margo slad	"	44.—
Šumeča limonada	kom.	1.—

Sol

Fina	kg	4.—
Morska	"	2.75
Namizna	"	3.—

Kava

Perl	kg	55.—
Portoriko	"	76.—

Surova, Ia kg	62.—
„ IIa „	51.—
Viktoria „	46.—
Žgana „	71.50
„ Rio „	62.50
„ Special „	84.50
Hag, mali zav.	14.—
„ veliki „	27.—

Žitna kava

Ječmenova, slajena, zadružna kg	9.—
Ječmenova, zadružna „	6.—
Ržena, slajena, zadružna „	10.—
Dr. Pirčeva „	12.—
Kneipp „	12.—
Proja kg	8.—
Žika „	13.—

Ostale kavine primesi

Cikorija Favorit kg	14.75
„ Franck „	15.50
„ kolinska „	15.50
Enrilo „	19.—
Figova kava kg	20.—
Redilna kava „	18.—

Mast

Mast kg	15.—
„ v dozah doza	85.—
Ceres, bel in rumen . . . kg	22.—
Čajno maslo Ia „	32.—
„ „ IIa „	26.—
Kuhano maslo „	24.—

Mesni izdelki

Carsko meso kg	*
Hrenovke kom.	2.—
Jezik, goveji kg	24.—
„ svinjski „	*
Kare brez kože „	*
„ s kožo „	*
Kračje „	*
Kranjske klobase „	3.50
„ „ suhe „	—
Meso, prekajeno, vratina .	*
Ocvirki „	*

Plečeta, cela kg	—
Prsni vršci „	14.—
Reberca, brez kože	*
Safalade kom.	2.—
Salama, jetrna kg	25.—
„ krakavska „	22.—
„ letna „	19.—
„ milanska „	50.—
„ mortadela „	—
„ navadna „	10.—
„ ogrska „	50.—
„ posebna „	20.—
„ tirolska „	21.—
Slanina, hamburška	*
„ krušna „	*
„ papricirana „	*
„ prekajena, deb. „	*
„ soljena „	*
„ tirolska „	18.—

Svinjske glave, brez kosti „	*
Svinjski parklji „	*
„ repi „	*
Šunka, domača „	20.—
„ „ kuhana „	45.—
„ praška „	—
„ zvita „	19.—
Želodec, nadevan, kuhan „	—
Tlačenka „	15.—

* Po dnevnih cenah, ki so izložene v prodajalnah.

Ribe — pastete

Polenovka, suha kg	23.—
Rusi kom.	1.—
Sardele, očiščene, v olju „	—50
Sard. obr. s kaper., mala doza	4.—
„ „ „ „ velika „	8.—
Sardine 1 kg „	30.—
„ $\frac{1}{8}$ „	8.50
„ $\frac{1}{4}$ „	6.50
„ $\frac{1}{5}$ „	5.50
„ $\frac{1}{10}$ „	3.50
„ kom.	1.50
Slaniki „	2.50
Tunina doza	16.—
Pašteta, jetrna „	5.—
„ sardelna „	6.—
Guljaž, goveji „	7.—
Vampi „	7.—

Delikatese

Citronat kg	10.—
Naš čaj zav.	7.—
Čaj v dozah doza	28.—
„ „ zavitkih zav.	4.—
Čaj v zavitkih „	7.50

Čaj v zavitkih zav.	9.—
„ „ „ „	17.—
„ brazilski »Mate«	3.50
„ odprti kg	120.—
Čokolada à $\frac{1}{4}$ kg tabl.	10.—
„ „ $\frac{1}{10}$ kg „	4.50
„ „ $\frac{1}{20}$ kg „	2.50
„ z lešniki à $\frac{1}{24}$ kg „	2.50
„ „ „ „ $\frac{1}{2}$ „ „	29.—
„ „ „ „ $\frac{1}{2}$ „ „	20.—
„ „ „ „ $\frac{1}{5}$ „ „	12.—
„ mlečna „ $\frac{1}{16}$ „ „	5.50
„ „ „ „ $\frac{1}{7}$ „ „	11.—
Drobtine kg	6.—
Gorčica „	17.—
„ koz.	6.50
Guljaž ekstrakt zav.	4.—
Jajca, štajerska, dnevna cena	

Na progo ali z loke pošiljkami jih ne moremo pošiljati.

Juhan, mali stekl.	6.—
„ veliki „	12.—
„ na drobno dkg	1.—
„ kocke kom.	—75

Kaaba, redilna kava čok. okusa vel.zav.	14.—
Kaaba, redilna kava čok. okusa mal. „	7.—
Kakao, Ia kg	50.—
„ IIa „	40.—
Kaprni „	40.—
Keksi v zavitkih zav.	6.—
„ „ „ à 1 kg „	18.—
„ na drobno kg	18.—
„ v pločev. dozah doza	24.—
Kruh črn in bel štruca	2.—
Kumarce, kozarec	od 12' - do 32'
Kvargelni kom.	—50
Kvas kg	38.—
Maggi, mali stekl.	12.—
„ srednji „	18.75
„ veliki „	31.50
„ na drobno dkg	1.60
„ kocke kom.	1.25
Marmelada, jabolčna	kg 19.—
„ „ doza à 1 kg „	20.—
Marmelada, marelična	„ 29.—
„ „ doza à 1 kg „	30.—
Med, cvetlični „	18.—
„ ajdov „	14.—
„ cvetlični, mali kozar. kom.	12.—
„ „ vel. „ „	20.—
„ „ mali lonček „ „	1.50
„ „ sred. „ „	4.—
„ „ vel. „ „	7.—
Desert šnite „	1.—

Napolitanke, dolge	kom.	1—
" " " " " " " " " "	zav.	15—
Oblati	"	15—
Otroški piškoti	"	15—
Ovomaltine, mala	doza	12—
" srednja	"	27—
" velika	"	48—
Paradižniki, 1/5 kg	"	4.50
" 1/2 " " " " " " " " " "	"	9—
Sir, Chalet, Ia	kom.	3—
" " " " " " " " " " " "	"	1.50
" " " " " " " " " " " "	škatl.	7—
" emendolski, Ia	kg	25—
" Parmezan	"	80—
" stiški	"	22—
" trapistovski	"	20—
" liptavski	"	30—
Soda, jedilna	"	14—

Pudingi in pecilni praški

Božanska jed	zav.	5—
Citronin prašek za puding " " " " " " " " " "	"	2.50
Čokoladne jedi	"	4.20
Čokoladna krema	"	3.50
Čokoladni prašek za puding	"	2.80
Makronin prašek za puding	"	4.20
Malinov prašek za puding " " " " " " " " " "	"	2.50
Mandeljevi prašek za puding	"	2.50
Pecilni prašek	"	1—
Pripomoček za vkuhanje	"	2—
Rdeči zdob	"	3.50
Rumenilo	"	1—
Vanilijeva krema	"	3—
Vanilijin prašek za puding " " " " " " " " " "	"	2.50
Vanilin sladkor	"	1—
Zmes za šartelj	"	12—

Dišave

Cimet, cel in zmlet	zav.	3—
Ingver	"	3—
Janež	"	2.50
Kamilce	kg	30—
Klinčki (žbice), celi in zmleti	zav.	2.50
Korjander	"	2.50
Kumna	"	2.50
Lavorjevo listje	"	1—
" zrnje	"	1—
Majaron	kg	64—
Muškatov cvet	zav.	3—
Muškatovi orehi	kom.	—50
Paprika, huda	zav.	3—
Paprika, sladka	"	3—
Piment, cel in mlet	"	2.50
Poper, " " " " " " " " " "	zav.	3—

Vanilija v šibkah	kom.	1.75
Zafran	zav.	—75

Tekočine

Kis za vlaganje	l	3—
Kis, nav., dvojno močni l	l	3—
" vinski	"	4.50
Olje, bučno	"	11—
" italijansko	"	18—
" namizno	"	12—
" olivno	"	16—
Francosko žganje, mala stekl.	10—	
" " srednja " " " " " " " " " "	24—	
" " velika " " " " " " " " " "	48—	
Brandy, à 0'17 l	"	—
" " 0'35 l	"	32—
" " 0'70 l	"	52—
Liker, Florijan, grenki	l	42—
" " sladki	"	42—
" Pelinkovec	"	32—
" razni	"	38—
Rum Ia, à 1/2 l	stekl.	34—
" Ia, " 1 " " " " " " " " " "	"	58—
" Ia, " 1/2 " " " " " " " " " "	"	20—
Esenca za liker	"	5—
Rumova esenca	"	8—
Žganje, borovničar, à 1/2 l	"	24—
" brinjevec, " 1/2 " " " " " " " " " "	18—	
" hruševac, " 1/2 " " " " " " " " " "	18—	
" slivovka, " 1/2 " " " " " " " " " "	18—	
" tropinovec, " 1/2 " " " " " " " " " "	18—	
Vino, belo, štajersko	l	12—
" cviček	"	10—
" belo, dalmatinsko	"	7—
" črno, " " " " " " " " " " " "	8—	
" Opolo	"	8—
" Prošek	"	20—
" Vermut	"	26—
Malinovec, à 1/2 l	stekl.	14—
" odprti	kg	18—
Malinov sok	kg	7—
Radenska voda 14/10 l	stekl.	7—
" " 1/2 l	"	3.50
Rogaška " 14/10 " " " " " " " " " "	7—	
" " Donati 1 l	"	6.50
Grenka voda Fr. Jožefova " " " " " " " " " "	12—	
" " Palma	"	10—

Potrebščine za perilo

Mila

Benzit	zav.	5—
Hubertus, sivo	kg	9.50
" navadno	"	10.50
" terpentin	"	12.50
Merima	"	12—
Sunlight	zav.	4—
Schicht, navadno	kg	11.50
" terpentin	"	13—
Zlatorog, navadno	"	10.50
" terpentin	"	12.50
Pralni praški		
»Ena«, milne luske	kg	28—
»Henko« soda	zav.	3—
Lux	vel.	4.50

Perion	zav.	4.50
Persil	"	6—
Radion	"	5.25
Snežinka	"	4.50
»Tri« soda	"	3—
Ženska hvala	"	2.50
Radost perla	"	2.50
Druga potrebščine		
Soda za pranje	kg	1.75
Lug	"	3.50
Boraks	zav.	2.50
" carski	škatl.	5.75
Škrob rila	"	5—
" " " " " " " " " " " "	zav.	1.50
Plavilo v kockah	"	2.50
Plavilni papir	"	1.50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13—	
" " " " " " " " " " " "	vel.	14—
Pralni stroji, pločev. mali " " " " " " " " " "	"	15—
" " " " " " " " " " " "	vel.	17—
Vrvi za perilo	15 m	Cene po kvaliteti
" " " " " " " " " " " "	20 "	
" " " " " " " " " " " "	25 "	
" " " " " " " " " " " "	30 "	
" " " " " " " " " " " "	35 "	
" " " " " " " " " " " "	40 "	
Obešalniki za sušenje perila	"	20—
Ščipalke za perilo	kom.	—25

Toaletni predmeti

Milo, Favorit	kom.	8—
" Glycerin	"	4.9
" kopalno	mali	—
" " " " " " " " " " " "	vel.	12—
" Ideal	"	15—
" Karbol	"	4—
" mandeljno	"	6—
" Marija	"	10—
" Olivia	mali	4—
" " " " " " " " " " " "	vel.	7.50
" domače	"	3—
" Osiris	"	6—
" otroško	"	8—
" za roke	"	4.50
" Speick	"	10—
" za britje Ia	"	8—
" " " " " " " " " " " "	Ia	3—
Cimean, zobna krema tuba		6.50
Chlorodont, " " " " " " " " " "	"	6.50
Doromat, " " " " " " " " " "	"	7.50
Kalodont " " " " " " " " " "	"	6.50
Odol	mala stekl.	22—
" " " " " " " " " " " "	sred.	35—
" " " " " " " " " " " "	vel.	65—
Olje, orehovo, pristno	"	10—
Olje za solatenje in masažo	"	8—
Ustna voda Cimean	"	18—
" " Elida	"	20—
Kolonska voda mala " " " " " " " " " "	"	13—
" " " " " " " " " " " "	velika	24—
Esene za kolonsko vodo	"	16—
Krema za kožo Cimean	doza	10—
" " " " " " " " " " " "	Elida . tuba	12—

